

Univerzita Karlova v Praze

Přírodovědecká fakulta

Studijní program: Demografie

Studijní obor: Demografie se sociální geografii

Lucie Fialová

Vývoj plodnosti v USA

Fertility development in the USA

Bakalářská práce

Praha, 2015

Vedoucí závěrečné práce: RNDr. Olga Kurtinová, Ph.D.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze, 27. 7. 2015

Poděkování:

Děkuji vedoucí bakalářské práce RNDr. Olze Kurtinové, Ph.D. a konzultantce doc. RNDr. Ludmile Fialové, CSc. za cenné rady, věcné připomínky a odborné vedení této práce.

Vývoj plodnosti v USA

Abstrakt

Cílem této práce je analyzovat vývoj intenzity plodnosti ve Spojených státech amerických. Jako nástroj k této analýze využívám ukazatele: úhrnná plodnost, míry plodnosti podle věku a průměrný věk matky při narození dítěte. Obyvatelstvo Spojených států je velice heterogenní, tudíž při analýze plodnosti je třeba brát v úvahu rasovou/etnickou diferenciaci obyvatelstva. Každá z rasových/etnických skupin je jedinečná a má svůj způsob demografického chování. Intenzita plodnosti je různorodá i na úrovni jednotlivých států, tudíž je v práci zařazena i kapitola o regionální diferenciaci úrovně plodnosti. Tato práce také obsahuje kapitulu o demografických teoriích, jako je první a druhá demografická revoluce a extrémně nízká úroveň plodnosti. Teorie popisují a vysvětlují změny v reprodukčním chování obyvatelstva.

Klíčová slova: Míry plodnosti podle věku, úhrnná plodnost, průměrný věk matky při narození dítěte

Fertility development in the USA

Abstract

The aim of this theses is to analyse the development of a fertility rate in the USA. As a tool for this analysis I am using the following indicators: total fertility rate, age specific fertility rate and mean age at birth. The population of United States of America is very heterogeneous therefore it is important to take the racial and ethnic differentiation into account when analysing fertility. Every racial/ethnic group is unique and has its own demographic behaviour. Because the fertility rate also varies in different states, this work has one part on regional differences in fertility rate. This theses also includes a chapter on demographic theories, such as the first and second demographic transition and the lowest-low fertility. Theories describe and explain changes in reproductive behaviour of the population.

Keywords: Age specific fertility rate, total fertility rate, mean age at birth

OBSAH

SEZNAM OBRÁZKŮ	2
SEZNAM PŘÍLOH	3
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	4
1 Úvod	5
2 Definice pojmů a zdroje dat	7
2.1 Plodnost a porodnost.....	7
2.2 Zdroje dat a metodika.....	9
2.2.1. Rasa a etnicita	10
3 Demografické teorie	12
3.1 První demografická revoluce	12
3.2 Druhá demografická revoluce	14
3.2.1. Kohabitace	15
3.3 Extrémně nízká úroveň plodnosti.....	16
4 Hlavní rysy vývoje obyvatelstva USA ve 20. století	17
5 Analýza plodnosti	22
5.1 Vývoj plodnosti v USA od třicátých let 20. století	22
5.2 Plodnost podle věku	27
5.3 Průměrný věk matky při narození dítěte	31
5.4 Regionální diference úrovně plodnosti v USA v roce 2012.....	34
5.4.1. Rozmístění obyvatelstva USA podle rasy/etnicity	36
5.4.2. Průměrný věk matky při narození dítěte podle států USA	38
6 Závěr	40
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	42
PŘÍLOHY	46

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1: Typy první demografické revoluce.....	13
Obr. 2: Vývoj počtu obyvatel USA, 1900–2000.....	17
Obr. 3: Věková struktura obyvatelstva podle pohlaví v roce 1900 v USA.....	18
Obr. 4: Věková struktura obyvatelstva podle pohlaví v letech v roce 1950 v USA.....	19
Obr. 5: Věková struktura obyvatelstva podle pohlaví v roce 2000 v USA.....	19
Obr. 6: Vývoj úhrnné plodnosti, USA, 1933–2012.....	25
Obr. 7: Vývoj úhrnné plodnosti podle rasy/ethnicity, USA, 1989–2012.....	27
Obr. 8: Míry plodnosti podle pětiletých věkových skupin, USA, 1970, 1985, 2005, 2012.....	29
Obr. 9: Míry plodnosti podle pětiletých věkových skupin dle rasy/ethnicity, USA, 1990.....	30
Obr. 10: Míry plodnosti podle pětiletých věkových skupin dle rasy/ethnicity, USA, 2012.....	31
Obr. 11: Vývoj průměrného věku matky při narození dítěte, USA, 1933–2010.....	32
Obr. 12: Vývoj průměrného věku matky při narození dítěte podle pořadí, USA, 1933–2010 ...	33
Obr. 13: Vývoj průměrného věku matky při narození dítěte podle rasy/ethnicity, USA, 1989–2000.....	34
Obr. 14: Úhrnná plodnost podle států USA, 2012.....	36
Obr. 15: Podíl obyvatelstva bílé rasy, USA, 2013, v procentech.....	37
Obr. 16: Podíl obyvatelstva černé rasy, USA, 2013, v procentech.....	37
Obr. 17: Podíl obyvatelstva hispánského původu, USA, 2013, v procentech.....	38
Obr. 18: Průměrný věk matky při narození dítěte podle států USA, 2012.....	39

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Úhrnná plodnost v USA, 1933–2010	46
Příloha 2: Průměrný věk matky při narození dítěte podle pořadí, USA, 1933–2010.....	47
Příloha 3: Průměrný věk matky při narození dítěte podle států USA, 2012	50
Příloha 4: Seznam států a jejich zkratk 51	51

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

HDP	Hrubý domácí produkt
HFD	Human Fertility Database
NCHS	National Center for Health Statistics
NVSR	National Vital Statistics Reports
USA	Spojené státy americké

Kapitola 1

Úvod

Plodnost je řazena mezi základní demografické jevy a Spojené státy americké mezi nejrozvinutější státy světa, přesto se úroveň plodnosti obyvatelstva Spojených států významně liší od úrovně plodnosti obyvatelstva jiných vyspělých zemí. Toto je jeden z důvodů, proč je téma vývoje plodnosti USA aktuální a zajímavé. V intenzitě plodnosti obyvatel Spojených států dochází k dlouhodobému poklesu, tudíž se nabízí otázka budoucího vývoje, a zdali se úroveň plodnosti obyvatel USA vyrovná nižší úrovni plodnosti některých vyspělých zemí. Dalším důvodem, proč je téma vývoje plodnosti USA aktuální, je měnící se intenzita imigrace, s níž vysoký počet imigrantů, jak legálních, tak nelegálních, ovlivňuje úroveň plodnosti obyvatel celých Spojených států. Vývoj migrace je dynamický a náchylný na ekonomické a politické změny situace v zemi. Dalším aktuálním a často rozebíraným tématem je stárnutí populace. V současné době dochází ke stárnutí mnoha populací, neboť i to souvisí s intenzitou plodnosti.

Cílem mé bakalářské práce je analyzovat vývoj intenzity plodnosti ve Spojených státech amerických. Tuto analýzu provádím pomocí demografických ukazatelů. Vybrala jsem základní ukazatele a to: úhrnná plodnost, míry plodnosti podle věku a průměrný věk matky při narození dítěte. Zmíněné ukazatele porovnávám z hlediska času, z hlediska jednotlivých států USA a také podle rasové/etnické příslušnosti obyvatel.

Na začátku práce jsem si položila otázky, zdali, případně do jaké míry, se mění úroveň plodnosti obyvatelstva Spojených států amerických od počátku dvacátého století. Dále jakými změnami prošla intenzita plodnosti podle věkových skupin ve stejném období. A zdali je vývoj intenzity plodnosti jednotlivých ras/etnických skupin stejný, či se liší. Kromě toho mě zajímala současná situace úrovně plodnosti obyvatel podle jednotlivých států USA a především rozdíly mezi nimi. Další mé výzkumné otázky zní: Liší se v současnosti průměrný věk matky při narození dítěte podle rasové/etnické příslušnosti? Jsou tyto rozdíly znatelné či nepatrné? Je průměrný věk matky při narození dítěte ve Spojených státech regionálně diferencován?

V první části bakalářské práce uvádím vysvětlení použitých ukazatelů pro zobrazení vývoje intenzity plodnosti ve Spojených státech a jejich vzorce. Dále osvětluji, které ukazatele a jak jsem počítala. Také zmiňuji, z jakých databází jsem čerpala data. V následující kapitole popisují demografické teorie a to: první demografickou revoluci, druhou demografickou revoluci a extrémně nízkou úroveň plodnosti. Ve čtvrté kapitole stručně nastiňuji charakteristické rysy vývoje obyvatelstva ve dvacátém století. Porovnávám pohlavně věkovou strukturu obyvatel

Spojených států ve vybraných letech a krátce popisují změny v intenzitě úmrtnosti a migrace. V praktické části se snažím odpovídat na výzkumné otázky pomocí analýzy vybraných demografických ukazatelů. K obraznějšímu vysvětlení jsem vytvořila kartogramy za USA podle jednotlivých států. V závěrečné části shrnuji výsledky a odpovídám na položené výzkumné otázky.

Kapitola 2

Definice pojmů a zdroje dat

V kapitole definice pojmů a zdroje dat vysvětluji rozdíl mezi pojmy plodnost a porodnost, dále uvádím demografické ukazatele a jejich výpočtové vzorce, jichž jsem v práci využila. Jedná se o demografické ukazatele – míry plodnosti podle věku, úhrnná plodnost, průměrný věk matky při narození dítěte a průměrný věk matky při narození dítěte n-tého pořadí. V další části popisuji zdroje dat, ze kterých jsem čerpala při zpracování této bakalářské práce. Při analýze plodnosti jsem studovala také diferenciaci mezi jednotlivými skupinami obyvatelstva, proto v posledním úseku této kapitoly objasňuji rozdíl mezi rasovou a etnickou skupinou obyvatelstva.

2.1 Plodnost a porodnost

Porodnost s úmrtností tvoří základní složky demografické reprodukce. Samotné studium porodnosti se zaměřuje na události spojené s rozením dětí v celé populaci.

V případě, že se zabýváme reprodukcí vztaženou na ženy, nazýváme tento proces plodností. Při zjišťování plodnosti se zaměřujeme na počet narozených dětí, nejčastěji živě narozených, v různých případech se analyzuje i počet celkově narozených eventuelně počet mrtvě narozených dětí v dané populaci. Dělení na živě a mrtvě narozené jsou diferencovaná jak územím resp. státem, tak časem, protože dochází ke změnám definic (Pavlík, Kalibová; 2005). V bakalářské práci se budu věnovat diferenční plodnosti, což je plodnost různě vymezených skupin obyvatelstva, například podle rasové příslušnosti. Plodnost můžeme označit za výsledný efekt plodivosti neboli schopnosti mužů a žen rodit děti. Obvykle ji vyjadřujeme počtem narozených dětí vztaženém k počtu žen v plodném věku; jiné označení pro plodnost je fertilita (Kalibová, 2001).

Narozené děti kategorizujeme podle pořadí dítěte na dítě prvního pořadí, druhého pořadí, třetího pořadí atd. Narozené děti podle pořadí se mohou dále klasifikovat podle všech narozených dětí jedné matce nebo podle počtu narozených dětí do současného manželství. Další z možností, jak děti členit, je podle legitimacy, což v praxi znamená klasifikace dětí narozených do, anebo mimo manželství, přičemž se do manželství počítají i děti narozené do 8 měsíců po sňatku, čili narozené z tzv. předmanželské koncepce (Pavlík, Kalibová; 2005).

V práci používám k vyjádření trendů ve vývoji plodnosti ve Spojených státech základních ukazatelů – míry plodnosti podle věku ženy (f_x), úhrnné plodnosti ($úp$) a průměrného věku matek při narození dítěte (\bar{x}). Pro jejich výpočet jsem použila následujících výpočtových vzorců:

a) **Míry plodnosti dle věku¹**

$$f_x = N_x^V / {}_{1.7}P_x^{\text{ženy}}$$

kde N_x^V je počet živě narozených dětí ženám ve věku x ,

${}_{1.7}P_x^{\text{ženy}}$ je počet žen ve věku x k 1.7. daného roku

Jedná se o míry druhé kategorie neboli redukované míry, protože jsou vztaženy k celé populaci žen bez ohledu na počet jejich dětí.

b) **Úhrnná plodnost**

Úhrnnou plodnost je třeba chápat jako součet měr plodností dle věku v daném období, což v praxi představuje počet dětí, které by se narodily ženě během jejího celého reprodukčního období, kdyby se míry plodnosti neměnily. Úhrnná plodnost tedy měří intenzitu plodnosti fiktivní generace v daném roce (Pavlík a kol., 1986). Ukazatel úhrnné plodnosti není vždy ideálním ukazatelem na měření intenzity plodnosti vzhledem ke své citlivosti na změny vnějších podmínek. Jedná se například o změny populační politiky, změny v legislativě o umělém přerušování těhotenství, jedná se ale i o změny politické a hospodářské situace v zemi. Z toho důvodu v dlouhodobém pohledu křivka úhrnné plodnosti může vykazovat podstatné fluktuace (Kalibová, 2001).

$$úp = \sum f_x$$

kde f_x je míra plodnosti ve věku x

Úhrnná plodnost je počítána z redukovaných měr plodnosti podle věku.

Reprodukční období ženy neboli rodivý věk, je doba, během níž může žena otěhotnět a porodit děti. Často je toto období vymezeno věkem 15–49 let (Pavlík, Kalibová; 2005). The Human Fertility Database reprodukční věk ženy vymezila obdobím 12–55 let. Americká databáze, z níž také používám data, toho období definovala věkem 15–44 let.

c) **Průměrný věk matky při narození dítěte**

$$\bar{x} = \sum x_s * f_x / \sum f_x$$

kde x_s je střed věkového intervalu,

f_x je míra plodnosti ve věku x

¹ Vzorce uvedené v této kapitole jsou převzaty od Pavlíka a kol. (1986) a upraveny pro potřeby této práce.

d) **Průměrný věk matky při narození dítěte n-tého pořadí**

$$\bar{x}^{(i)} = \sum x_s * f_x^{(i)} / \sum f_x^{(i)}$$

přičemž

$$f_x^{(i)} = N_x^{V(i)} / 1.7.P_x^{\text{ženy}}$$

kde x_s je střed věkového intervalu,

f_x je míra plodnosti ve věku x

i je pořadí narozených

Průměrný věk matky při narození dítěte je počítán z redukovanych měr plodnosti podle věku.

2.2 Zdroje dat a metodika

Při zpracovávání bakalářské práce jsem data nejvíce čerpala z National Vital Statistics Reports, které vydává americká vládní agentura Centers for Disease Control and Prevention. Dalším zdrojem dat pro mě byla The Human Fertility Database. Jedná se o projekt Max Planck institutu pro demografický výzkum (Max Planck Institute for Demographic Research) a Vídeňského demografického institutu (Vienna Institute of Demography). Jako třetí zdroj dat jsem použila databázi United Nations Population Division, jež zřizuje Organizace spojených národů.

Při vyobrazení míry plodnosti podle pětiletých věkových intervalů za roky 1970, 1985 a 2005 jsem využila dat z World Fertility Data 2012 od United Nations: Populations Division. Data za rok 2012 jsem použila z National Vital Statistics Reports 2012: Deaths: Preliminary Data for 2011. I přes odlišný zdroj lze data pro srovnání použít.

Data za míry plodnosti podle pětiletých věkových skupin podle ras/ethnicity v roce 1990 a 2012 jsem použila z National Vital Statistic Reports 2013: Births: Final data for 2012. Uvedla jsem míry za obyvatelstvo bílé rasy, černé rasy, původní obyvatelstvo-Indiáni, obyvatelstvo původem z Asie a za Hispánské obyvatelstvo. V roce 1990 pro věkovou skupinu 45–49 let nejsou dostupná data za Indiány.

Počty živě narozených dětí podle věku matky a věková struktura žen téhož roku pro výpočet úhrnné plodnosti pro obyvatelstvo Spojených států v období 1933–2012 jsou převzaty z Human Fertility Database. Databáze počítá s reprodukčním věkem ženy ve věkovém rozmezí 12–55 let. Za poslední dva roky (2011 a 2012) jsem použila data z National Vital Statistics Reports 2013: Births: Final data for 2012. Metodika této databáze je rozdílná, jako reprodukční věk ženy počítají rozmezí 15–44 let, avšak výsledek to příliš neovlivní. Jedná se o rozdíly na třetím desetinném místě.

Při zobrazení vývoje úhrnné plodnosti podle ras/ethnicity v letech 1989–2012 jsem využila také data z National Vital Statistic Reports 2013: Births: Final Data for 2012. Vybrala jsem nejvíce zastoupené rasy/etnika a to obyvatelstvo bílé rasy, černé rasy a obyvatelstvo hispánského původu.

Pro demonstraci rozdílů úhrnné plodnosti podle států USA v roce 2012 analyzuji data z National Vital Statistic Reports 2013: Births: Final Data for 2012. Výstupem je kartogram, který je zpracován v programu ArcMap 10.2.

I v případě kalkulace průměrného věku matky při narození dítěte v USA v období 1933–2010 je z podstaty výpočtu využito dat za živě narozené podle věku matky a věkovou strukturu žen z Human Fertility Database. Opět jsem využila dat za věkové rozmezí 12–55 let. Stejně jsem postupovala při výpočtu průměrného věku matky při narození dítěte podle pořadí v letech 1933–2010.

Data za průměrný věk matky při porodu podle rasy/etnika matky v letech 1989–2000 jsem použila z National Vital Statistic Reports 2002: Mean Age of Mother, 1970–2000. Opět jsem pro srovnatelnost vybrala dělení na obyvatelstvo bílé rasy, černé rasy a obyvatelstvo hispánského původu.

K výpočtu průměrného věku matky při narození dítěte v roce 2012 podle států USA jsem využila dat za míry plodnosti, jež jsou publikovány na 1000 žen podle pětiletých věkových skupin ve věkovém intervalu 15–49 let, a data za úhrnnou plodnost žen podle států USA v roce 2012 z National Vital Statistic Reports: Births: Final Data for 2012. U devíti států (Delaware, Jižní Dakota, Montana, New Hampshire, Rhode Island, Severní Dakota, Vermont, Wyoming, Západní Virginia) nejsou dostupné míry plodnosti ve věkové skupině 45–49 let, tudíž může nastat malé zkreslení při výpočtech. Získané hodnoty jsou opět zobrazeny za využití programu ArcMap 10.2 do kartogramu.

2.2.1. Rasa a etnicita

Vzhledem ke složitému vývoji a značné diferenciaci lidského rodu nelze rasu či etnicitu přesně specifikovat. Jednotliví badatelé si často vytvářejí vlastní definice, které se zpravidla vzájemně liší, shodují se však obvykle na tom, že definovat rasu nebo etnickou skupinu je velice obtížné. Obvykle jsou za příslušníky stejné rasy pokládáni lidé se stejnými tělesnými znaky děděnými po dlouhé generace. Oproti tomu etnickou skupinu tvoří lidé se stejnou kulturou, jazykem, případně stejnou náboženskou tradicí. Dříve se jako etnická skupina označovala spíše kmenová skupina (Pavlík, Kalibová; 2005).

V současnosti se do etnických skupin řadí lidé podle historicko-etnografického hlediska, kde se za směrodatný ukazatel chápe mateřský jazyk, země původu nebo původ předků (Kalibová, 2005).

Rasou a etnicitou se v bakalářské práci zabývám z toho důvodu, že Spojené státy patří k zemím s obyvatelstvem, které se přistěhovalo z různých koutů světa a tak je výrazně heterogenní, přičemž příslušníci etnických skupin si uchovávali (resp. uchovávají) odlišné kulturní hodnoty a také jiné vzorce chování, včetně toho demografického. Proto je nutno se zabývat rasovou a etnickou skladbou obyvatelstva při studiu plodnosti obyvatelstva USA. Na základě dostupné literatury rozlišuji v práci zejména pět etnických skupin: obyvatelstvo původní (příslušníci různých indiánských skupin a Inuité), obyvatelstvo evropského původu (odvozující svůj původ od přistěhovalců z Evropy od 16. století; též obyvatelstvo bílé rasy), Afroameričané (obyvatelstvo původem z Afriky, potomci otroků přivážených na území Spojených států od 16. století do 19. století, ale i nové přistěhovalé; též obyvatelstvo černé rasy) a Hispánci.

Pojmem Hispánci označuji v bakalářské práci obyvatele, kteří se přistěhovali do Spojených států amerických ze španělsky mluvících zemí, nejčastěji z Latinské Ameriky. Někdy se v literatuře používá pojem Latinos pro označení obyvatel původem z Latinské Ameriky. US Census Bureau však označil tyto dva pojmy jako zaměnitelné a v této práci tomu není jinak.

Kapitola 3

Demografické teorie

Kapitola se zabývá základními teoretickými koncepty², které jsou nejčastěji uváděny v odborných textech při vysvětlení obecných trendů vývoje plodnosti. Tyto vybrané teorie mohou napomoci k pochopení vývoje ukazatelů plodnosti ve Spojených státech amerických ve studovaném období. V textu je charakterizována jak první demografická revoluce, tak druhá demografická revoluce a koncept extrémně nízké plodnosti.

3.1 První demografická revoluce

Poprvé byla teorie první demografické revoluce publikována v roce 1934 A. Landrym, k dalšímu rozvedení přispěl W. Notestein v roce 1945. Kalibová (2001) charakterizuje první demografickou revoluci jako přeměnu extenzivních forem reprodukce lidí ve formy intenzivní. Ke změnám dochází především v oblastech výrobních sil, celkové modernizaci, urbanizaci, rozpadu tradiční rodiny, změny způsobu života a růstu individualismu a v neposlední řadě také modernizaci a dynamizaci společenského vývoje. Obecně jde o proces, jenž probíhá postupně, avšak za jiných výchozích podmínek a s odlišnostmi v průběhu, u všech populací světa. Proces je specifikován mimo jiné i rozvojem životní úrovně, kulturní úrovně, rozvojem výrobních sil, úrovní hygieny a lékařské vědy. Pavlík a kol. (1986) uvádí, že také velikost populace a vnitřní homogenita či heterogenita jsou aspekty, jež ovlivňují průběh zmiňovaného přechodu. Větší a heterogennější populace prochází obtížněji demografickou revolucí, na rozdíl od menších populací, u kterých je determinantem geografická poloha.

Demografická revoluce je charakterizována poklesem intenzity porodnosti a úmrtnosti. Hrubá míra porodnosti³ klesá v průběhu ze 45–50 ‰ na necelých 20 ‰. Hrubá míra úmrtnosti dosahuje před revolucí hodnot 25–30 ‰, po revoluci už jen necelých 15 ‰, v případě mladých populací může hrubá míra úmrtnosti poklesnout až k 7 ‰. Naděje dožití při narození je před

² V odborné literatuře lze najít polemiku o tom, zda uvedené teorie by neměly být nazývány spíše jen koncepty, avšak v této bakalářské práci od této diskuze abstrahuji a považuji pojmy teorie a teoretické koncepty za synonyma.

³ Hrubá míra porodnosti je definována jako poměr počtu živě narozených dětí a středního stavu obyvatelstva (Kalibová, 2001).

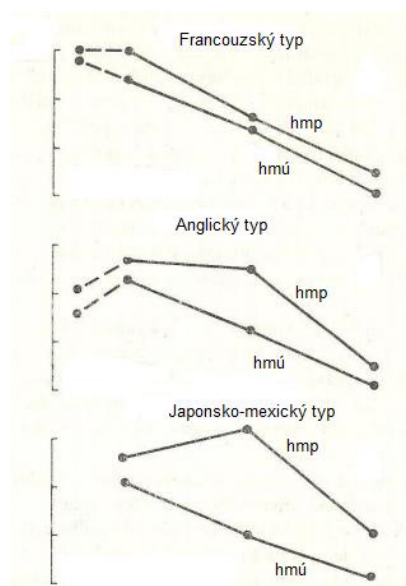
revolucí velmi nízká, dosahuje průměrně pro obě pohlaví 25–30 let. Během revoluce se dostane až k hranici 70 let. Demografická revoluce s sebou nese i negativní důsledky, jako je demografické stárnutí populace (Pavlík a kol., 1986).

První zemí, kde nastala demografická revoluce, je Francie, a to už koncem 18. století. Celkově se v rozvinutých zemích mluví o demografické revoluci obvykle ve spojitosti s lety 1850–1950, čili období největších změn zde trvalo zhruba sto let. V méně rozvinutých státech revoluce nastala až později; Kalibová (2001) uvádí, že revoluce započala obvykle po roce 1960 a délka trvání ještě není známá vzhledem k neukončenému vývoji v některých zemích. Předpokládaná doba trvání tak bude přibližně poloviční oproti vyspělým zemím.

Pavlík a kol. (1986) definovali 3 typy demografické revoluce (obr. 1). Prvním z nich je francouzský typ, který se vyznačuje tím, že pokles obou demografických ukazatelů hrubé míry porodnosti a hrubé míry úmrtnosti probíhá obdobně a téměř souběžně, pouze z jiné úrovně. V tomto typu nedošlo k výraznějšímu zvýšení počtu obyvatel, francouzská populace se zvýšila pouze 1,8krát. U anglického typu je v první fázi patrná spíše stagnace hrubé míry porodnosti, zato ve druhé fázi již dochází k jejímu rapidnímu poklesu. Na rozdíl od hrubé míry porodnosti hrubá míra úmrtnosti klesá již v první fázi. V důsledku toho dochází v anglickém typu ke značnému nárůstu počtu obyvatel. Ve Spojeném království došlo během demografické revoluce až ke zpětinásobení počtu obyvatel.

Třetím typem je japonsko-mexický typ, při němž dochází k nejmarkantnějšímu nárůstu počtu obyvatel. Příčinou je výrazný pokles hrubé míry úmrtnosti v první fázi, kdy však dokonce často roste hrubá míra porodnosti. V druhé fázi obě křivky klesají, počet obyvatel však roste po celou dobu revoluce. Počet obyvatel ve státech s tímto průběhem se od počátku demografické revoluce významně zvyšuje (Pavlík a kol., 1986).

Obr. 1: Typy první demografické revoluce

Poznámka: hmp je zkratka pro hrubou míru porodnosti

hmú je zkratka pro hrubou míru úmrtnosti.

Zdroj: Pavlík a kol., 1986; vlastní úprava.

Ve Spojených státech amerických proběhla první demografická revoluce během 140 let, přesněji řečeno zhruba od roku 1800 do roku 1940. Americká populace prošla v této době dramatickými změnami v úrovni plodnosti, úmrtnosti a věkové struktury obyvatelstva. Před samotným přechodem činila úhrnná plodnost 7 dětí, kdežto na počátku čtyřicátých let dvacátého století se ženě v jejím reprodukčním období průměrně narodilo 2,1 dítěte (HFD 2013; Greenwood, Seshadri; 2002).

Dle Greenwooda a Seshardiho (2002) byl tak značný pokles intenzity plodnosti v USA způsoben zejména společenským vývojem, který dávají do souvislosti s vývojem technologickým, tj. růstem produktivity práce. Dokládají to růstem reálných mezd. Zjistili, že do roku 1940 vzrostly reálné mzdy ve srovnání s rokem 1800 ve Spojených státech šestinásobně. Druhým faktorem byl výrazný rozvoj druhého a třetího sektoru národního hospodářství a naopak pokles významu zemědělství, zejména pokud jde o zaměstnanost. Na přelomu 18. a 19. století pracovalo v USA v zemědělství 85 % obyvatelstva, na počátku 20. století to již bylo jen 30 %. Ruku v ruce s poklesem významu zemědělství šel naopak vzestup úrovně urbanizace (koncentrace obyvatelstva do měst; Gregory a kol., 2009), což se odrazilo celostátně v rychlejším poklesu úrovně plodnosti žen, neboť ženy žijící ve městech mají obvykle nižší úhrnnou plodnost ve srovnání s ženami z venkova (Greenwood, Seshadri; 2002).

3.2 Druhá demografická revoluce

Ve druhé polovině 20. století došlo ve vyspělých zemích k dalším změnám v charakteru reprodukce, které byly souhrnně označeny jako druhá demografická revoluce. Její průběh se ve vyspělých zemích datuje zhruba roky 1965–1985. Demografové se nemohou shodnout, zda lze tyto změny označit jako revoluci (případně přechod), neboť na rozdíl od první demografické revoluce, změny, které v reprodukčním chování populace probíhají, jsou méně výrazné (Kalibová, 2001). Většina sociologů, kteří se reprodukčním chováním obyvatelstva zabývají, se však k tomuto termínu přiklání, neboť zdůrazňuje, že jde o projev proměny hodnotové orientace obyvatelstva. Za hlavní rys, respektive důvod změn, považují růst individualismu. Ten se následně projevil i v demografickém chování. S tím souvisí také ztráta významu rodiny, zejména manželství, pro nastupující generace, což se bezprostředně odrazilo v nižší úrovni sňatečnosti a také klesající úrovni porodnosti. Změny v úmrtnostních poměrech jsou poněkud jiného charakteru a souvisejí (stejně jako za první demografické revoluce) s pokrokem lékařských věd a celkovým společenským vývojem (zejména s dostupností lékařské péče a snižováním objemu fyzické práce).

Jedním z charakteristických rysů druhé demografické revoluce, či druhého demografického přechodu, je růst průměrného věku při prvním sňatku způsobený mimo jiné vysokým podílem nemanželského soužití, jinými slovy kohabitací. Nesezdané soužití dvou partnerů se stává rovnocenné k manželství a to především díky tomu, že jeho stabilita se blíží stabilitě manželských svazků. Ani v mírách plodnosti nebývají mezi oběma typy svazků markantní rozdíly (Raley, 2001). Dalším rysem je odklad manželství a rodičovství či dokonce vyhýbání se

těmto mezníkům lidského života. Lesthaeghe a Neidert (2006) se domnívají, že právě odkládání manželství a rodičovství je způsobeno rostoucím tlakem na vzdělání, snahou dosáhnout vyšší a stabilní pracovní pozice a také hledáním vhodného partnera či touhou nechat si otevřenou budoucnost co nejdéle. Samotný odklad mateřství však nutně nevede k poklesu úrovně porodnosti, nýbrž k dlouhodobé změně struktury plodnosti. Od roku 1970 proto roste průměrný věk vstupu do prvního manželství stejně tak jako roste i počet partnerských dvojic žijících v kohabitaci (Lesthaeghe, Neidert, 2006).

V USA se kohabitace stala z odsuzovaného způsobu soužití akceptovanou a často využívanou formou. V roce 1995 téměř polovina žen ve věkové skupině 25–29 let již někdy žila v nesezdaném partnerství. Mezi Američany panuje názor, že společné soužití bez manželského slibu je spíše jako zkušební manželství, případně krok, který vede k manželství. Ve Spojených státech roste podíl právě těchto „manželství na zkoušku“ s dětmi. V letech 1990–1994 již 40 % žen ve věku 15–29 let porodilo první dítě v nemanželském soužití. Před druhou demografickou revolucí, tzn. v sedmdesátých letech dvacátého století byl tento podíl 18 %. Potupně rostl přes 30 % v letech osmdesátých až k zmiňovaným 40 % v devadesátých letech. Tento nárůst podílu mimomanželských dětí je způsoben vysokým podílem mladých lidí rozhodnutých pro nemanželské soužití (Raley, 2001).

Lesthaeghe a Neidert (2006) vysvětlují, že vysoký podíl kohabitací a dětí narozených mimo manželství se v USA vyskytuje díky vysokému počtu přistěhovalců ze zemí s vyšší úrovní plodnosti a díky vysoké plodnosti náctiletých. V roce 1981 činila úhrnná plodnost 1,81 dítěte na ženu, o deset let později již dosahovala hranice prosté reprodukce obyvatelstva⁴. Úhrnná plodnost v USA nyní převyšuje úroveň plodnosti v některých jiných vyspělých státech, například v řadě států Evropské unie či v Japonsku (Lesthaeghe, Neidert, 2006).

3.2.1 Kohabitace

Raley (2001) uvádí tři možná vysvětlení kohabitací, a to kohabitace jako manželství na zkoušku, jako alternativa k svobodnému životu a jako forma partnerského soužití (Raley, 2001). To, že se kohabitace stává alternativou k manželství, se dokládá dvěma průvodními jevy. Jedním z nich je nárůst stability kohabituujících soužití a druhým je vzrůstající podobnost trendů plodnosti mezi sezdanými a nesezdanými páry. Mezi osmdesátými a devadesátými lety vzrostl podíl narozených dětí do nesezdaných soužití o dvojnásobek, přesněji řečeno z 6 % na 12 % (Raley, 2001). Růst podílu dále pokračoval a v roce 2010 činil podíl narozených dětí mimo manželství 40,8 %, z nichž 58 % se narodilo do kohabituujícího soužití (NCHS Data Brief, 2014). Podíl narozených v manželství ztlačil, zatímco podíl narozených dětí v kohabitaci roste, přesto nejrychleji vzrůstá podíl singl matek, což je také jeden ze znaků druhého demografického přechodu (Raley, 2001).

⁴ Hranice prosté reprodukce obyvatelstva činí 2,1 živě narozených dětí na 1 ženu (Rychtaříková, 2007).

3.3 Extrémně nízká úroveň plodnosti

Velké rozdíly mezi úrovní plodnosti mezi zeměmi, které se vytvořily v důsledku různého časování průběhu první demografické revoluce mezi rozvíjejícími se a rozvinutými zeměmi, se nyní do určité míry stírají, pomineme-li země, kde se úroveň plodnosti zatím snižovat nezačala. Lze říci, že je tomu tak ze tří důvodů. Prvním z nich je rychlé šíření poklesu úrovně plodnosti v zemích, kde byla úroveň plodnosti dříve vysoká. Předpokládá se, že globální sblížení se a stírání rozdílů úrovně plodnosti je rychlejší než ostatních ukazatelů například socioekonomických charakteristik. Druhým důvodem, jenž Kohler a kol. (2002) zdůrazňují, je, že se badatelé již nedomnívají, že stabilita úrovně plodnosti na hladině prosté reprodukce je přirozená. Třetím důvodem jsou trendy v rozvinutých zemích. Právě vnitřní rozmanitost úrovně plodnosti rozvinutých států světa se projevila v devadesátých letech dvacátého století, kdy na jednu ženu ve vyspělých státech jako je Dánsko či Francie připadalo v průměru 1,7 narozeného dítěte, zatímco ve Spojených státech úhrnná plodnost dosahovala téměř hranice prosté reprodukce, čili 2,1 dítěte na ženu (Kohler a kol., 2002).

První země, kde úhrnná plodnost klesla na extrémně nízkou úroveň a udržela se na ní, byly na počátku 90. let Itálie a Španělsko. Pojem extrémně nízká úroveň plodnosti definoval Kohler a kol. (2002) úhrnnou plodnost nižší nebo rovnu 1,3 dítěte na jednu ženu, a to kvůli tomu, aby došlo k odlišení takto nízké úrovně plodnosti, která nyní převažuje v mnoha zemích světa, od nízké úrovně plodnosti, za kterou se dříve označovala úroveň těsně pod hranici prosté reprodukce. Badatelé se dále domnívají, že návrat z úrovně extrémně nízké úrovně plodnosti alespoň k hranici prosté reprodukce bude pro řadu populací obtížný. Extrémně nízká plodnost je nyní v Jižní, Střední a Východní Evropě.

Kohler a kol. (2002) vysvětlují extrémně nízkou úroveň plodnosti v Evropě pěti faktory demografického chování⁵. Zaprvé, zkrácení ukazatele úhrnné plodnosti způsobem výpočtu, kdy v porovnání s konečnou plodností⁶ je úhrnná plodnost náchylnější na aktuální změny. Zadruhé vlivem dopadů ekonomických a sociálních změn, které vedou k odkladu mateřství. Třetím faktorem jsou sociální interakce, které ovlivňují načasování mateřství. Institucionální prostředí ve Střední, Jižní a Východní části Evropy se řadí do čtvrtého faktoru. Pátým a posledním faktorem je samotné odkládání mateřství do vyššího věku, které z biologické podstaty neumožňuje narození více dětí (Kohler a kol., 2002).

Ve Spojených státech amerických úhrnná plodnost na hladinu extrémně nízké plodnosti zatím neklesla, ačkoli dlouhodobě kolísá pod hranicí prosté reprodukce.

⁵ V cizojazyčné odborné literatuře lze najít pod názvem „the Postponement transition“, v české pak pod termínem „Posun životních startů“.

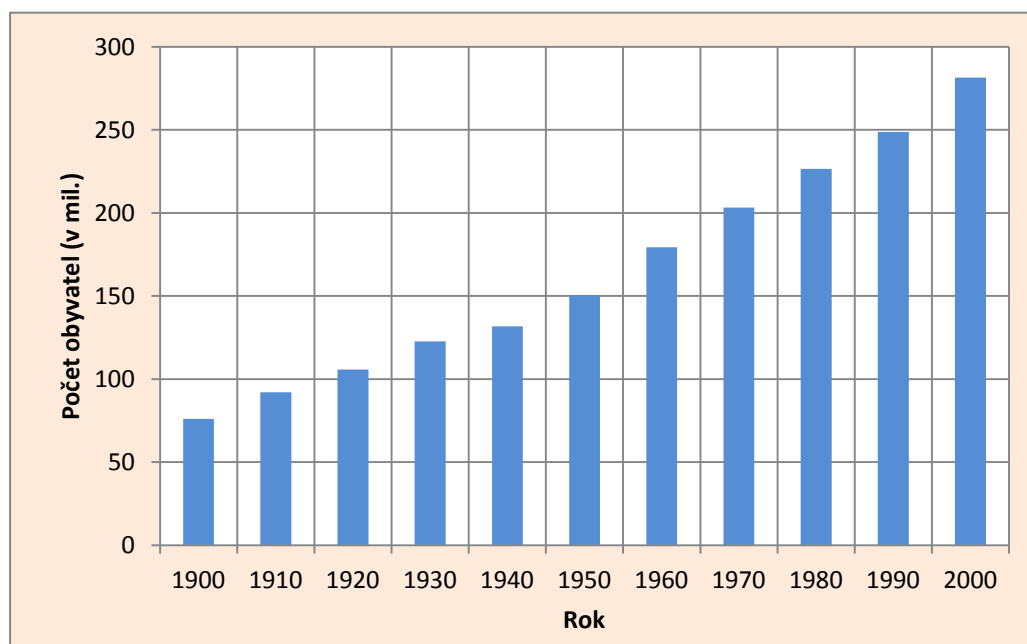
⁶ Konečná plodnost je součet generačních měř plodnosti; udává průměrný počet živě narozených dětí na jednu ženu z dané generace za neexistence úmrtnosti žen během celého reprodukčního období (Pavlik a kol.; 1986).

Kapitola 4

Hlavní rysy vývoje obyvatelstva USA ve 20. století

Počet obyvatel Spojených států amerických se za dvacáté století více než ztrojnásobil. V roce 1900 dosahoval počet obyvatel 76 milionů, o sto let později již přesahoval 281 milionů obyvatel (obr. 2). Téměř celé dvacáté století si USA držely čtvrtou pozici na světovém žebříčku v počtu obyvatel, v roce 1991 se však posunuly na třetí příčku za Čínu a Indii vzhledem k rozpadu Sovětského svazu. Celé stoleté období se dá hrubě vyčíslit na 330 milionů narozených dětí, 165 milionů úmrtí a 40 milionů tvoří migrační přírůstek (Hobbs, Stoops; 2002). Při sečtení počtu narozených a migračního přírůstku a následném odečtení počtu zemřelých se dostáváme na oněch 205 milionů obyvatel, které tvoří rozdíl mezi rokem 1900 a 2000. V tomto období se zlepšila osobní hygiena, vyvíjely se technologie jak lékařské, tak vědecké, markantně se zvýšila naděje dožití při narození, jež vzrostla průměrně pro obě pohlaví o 30 let.

Obr. 2: Vývoj počtu obyvatel USA, 1900–2000

Zdroj: Hobbs, Stoops, 2002; vlastní zpracování.

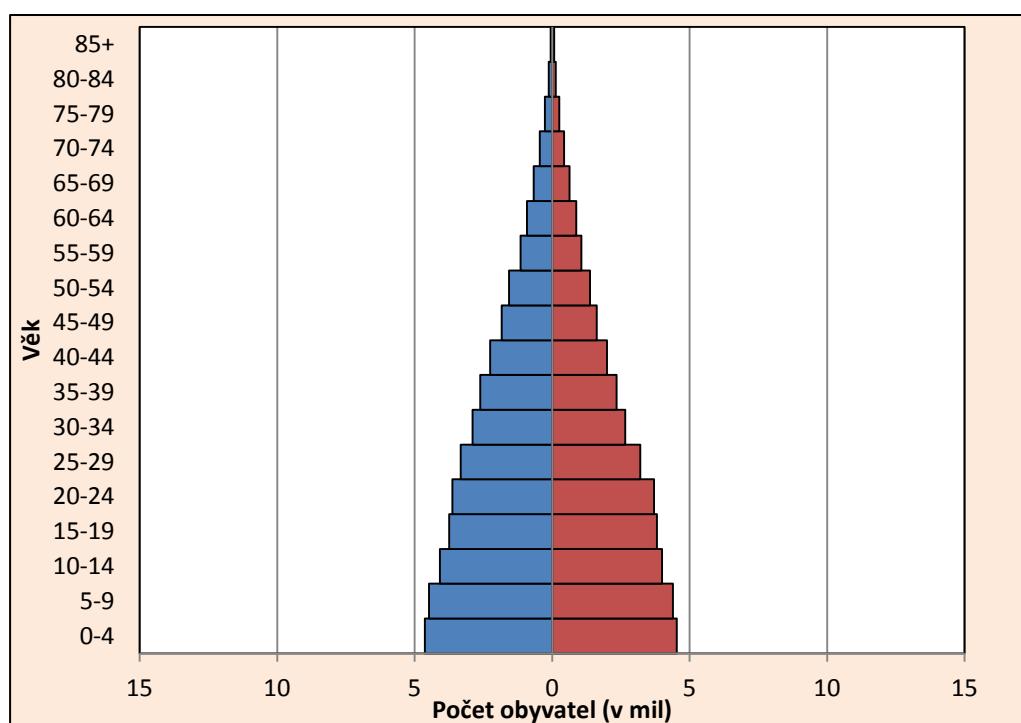
Co se týče věkové struktury, na počátku dvacátého století patřila polovina obyvatel do věkové skupiny mladší než 23 let. Tento mediánový věk⁷ se zvyšoval a ke konci století již polovina obyvatelstva tvořila věkovou skupinu nižší než 35,3 roku (Hobbs, Stoops; 2002).

Při rozdělení populace do pětiletých věkových intervalů (obr. 3, 4, 5) vidíme, že v roce 1900 byla nejpočetnější skupina tvořena dětmi do pěti let. V roce 1950 tato věková skupina opět tvořila nejpočetnější část populace, avšak v roce 2000 se nejpočetnější pětiletou skupinou stala věková skupina 35–39 let následovaná skupinou 40–44 let, což můžeme vysvětlit jako důsledek éry zvané „baby boom“ a také důsledkem silné imigrace z konce 20. století, tvořené převážně mladými lidmi.

Hobbs a Stoops (2002) uvádí nárůst věkové složky 65+ z 3,1 milionu v roce 1900 na 35 milionů v roce 2000. Věková struktura Spojených států na počátku dvacátého století se dá do určité míry přirovnat k věkovým strukturám současných méně rozvinutých zemí. Počet obyvatel věkové skupiny 65+ se za sto let více než zdesetinásobil, což dokazují věkové pyramidy, jejichž vrcholy jsou rozdílné.

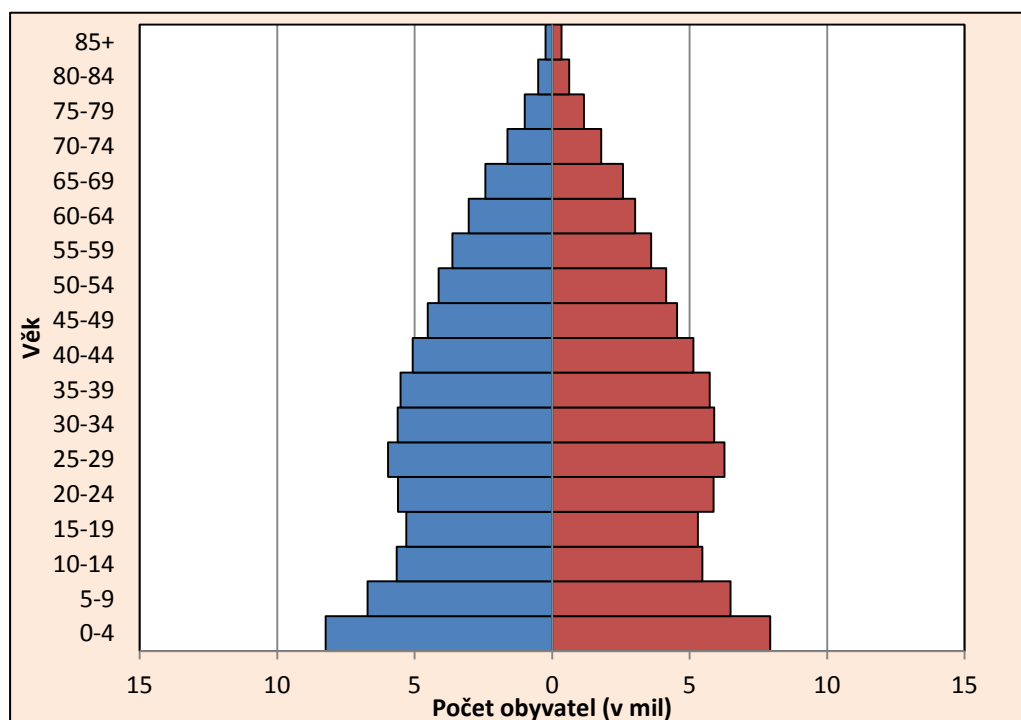
Dále můžeme pozorovat, že se Spojené státy, kde ještě na počátku 20. století převažovali v populaci muži, již v průběhu první poloviny dvacátého století přeměnily v populaci s většinovým podílem žen, což souviselo jednak s nízkou mírou imigrace v první polovině 20. století, jednak s nadúmrtostí mužů. Počet žen v populaci převažoval i v roce 2000.

Obr. 3: Věková struktura obyvatelstva podle pohlaví v roce 1900 v USA

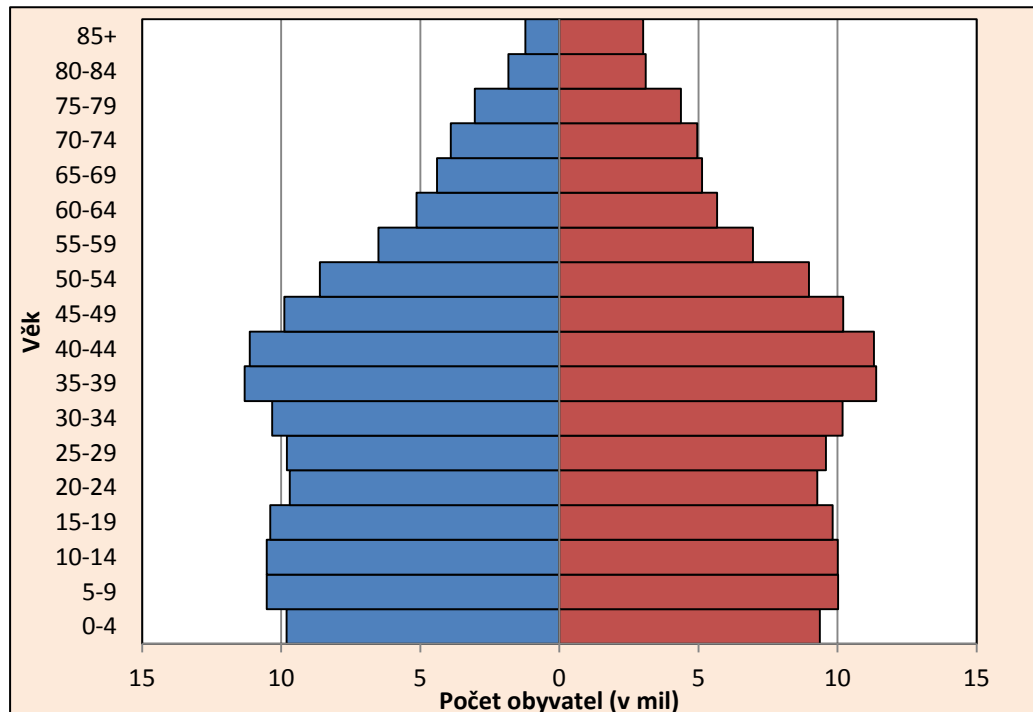

Zdroj: Hobbs, Stoops, 2002; vlastní zpracování.

⁷ Mediánový věk je střední hodnota rozdělující populaci podle věku na dvě stejné části. Jinak řečeno udává věk, kterého dosáhla právě polovina populace (Kalibová, 2001).

Obr. 4: Věková struktura obyvatelstva podle pohlaví v letech v roce 1950 v USA

Zdroj: Hobbs, Stoops, 2002; vlastní zpracování.

Obr. 5: Věková struktura obyvatelstva podle pohlaví v roce 2000 v USA

Zdroj: Hobbs, Stoops, 2002; vlastní zpracování.

Ve Spojených státech dochází ke stárnutí populace a to napříč všemi skupinami, jak rasovými tak etnickými. Obyvatelé bílé rasy, asijského původu a obyvatelé původem z ostrovů Tichého oceánu popisují Hobbs a Stoops (2002) jako relativně starší, tj. s vyšším podílem osob starších věkových skupin. Oproti nim obyvatelé černé rasy, původní americké obyvatelé a obyvatelé hispánského původu řadí mezi obyvatelé mladší.

V průběhu sledovaného období došlo také ke změnám v rasové/etnické struktuře přistěhovalců. Přes prudké zvýšení počtu imigrantů černé rasy, největší podíl si ve čtyřicátých letech drželi imigranti z Evropy s 60 %. Tento podíl začal markantně klesat a o třicet let později podíl evropských imigrantů ke všem imigrantům přistěhovaných do Spojených států činil pouze 18 %. Nejvíce imigrantů pocházelo z Latinské Ameriky a druhou nejpočetnější skupinu přistěhovaných tvořili imigranti z Asie. V sedmdesátých letech představovala asijská imigrantská skupina podíl 35 % a latinskoamerická 44 % ze všech imigrantů ve Spojených státech (Klein, 2004).

V roce 2013 se na území Spojených států amerických nacházelo více než 41 milionů obyvatel jiného než amerického původu. Nejpočetnější skupinu imigrantů podle země původu tvořili lidé z Latinské Ameriky. Počet obyvatel Spojených států s latinskoamerickým původem bylo v roce 2013 téměř 21,5 milionů. Obyvatelé tohoto původu mají nejvyšší zastoupení ve Spojených státech skrze početnou skupinu přistěhovalců původem z Mexika. V roce 2013 se odhaduje, že více než 11,5 milionu obyvatel Spojených států pochází z Mexika. Další výraznou skupinu obyvatelstva s latinskoamerickým původem tvoří obyvatelé z Kuby a Salvadoru. Na druhém místě s nejpočetnější imigrantskou minoritou ve Spojených státech byla Asie s počtem obyvatel přesahujících 12 milionů. Ve Spojených státech pochází nejvíce lidí asijského původu z Číny. Počet se odhaduje na téměř 2,4 milionu obyvatel čínského původu. Další asijskou zemí, jež má velké zastoupení obyvatelstva ve Spojených státech, je Indie s více než 2 miliony obyvatel v USA v roce 2013. Lidé evropského původu ve Spojených státech tvořili skupinu o 4,8 milionu obyvatel. Evropskou zemí, ze které v roce 2013 pocházelo nejvíce imigrantů, je Spojené království s přibližným počtem necelých 700 000 obyvatel. Obyvatel afrického původu se na území Spojených států vyskytovalo přibližně 1,8 milionu, nejvíce jich pochází ze západní Afriky, konkrétně z Nigérie. Jedná se o počet vyšší než 200 000 obyvatel. (Migration Policy Institute, 2015).⁸

Nutno zmínit také nelegální imigraci do Spojených států, která nejde ovšem přesně vyčíslit. Hanson (2006) uvádí, že se na území Spojených států v roce 2004 nacházelo 10,3 milionů nelegálních migrantů. Z toho 5,9 milionů pocházelo ze sousedního Mexika. Odhady ročního přírůstku počtu nelegálních imigrantů se rozcházejí v řádech sto tisíců. Odhaduje se, že v letech 1990 a 2004 přicházelo do USA v průměru mezi 350 000 až 580 000 nelegálních imigrantů ročně. Největší podíl nelegálních přistěhovalců tvoří Mexičané, mezi 55 % a 80 % (Hanson, 2006).

⁸ Všechna čísla jsou odhadem Migration Policy Institute, 2015.

Co se týče úrovně úmrtnosti, prošla v období od začátku první světové války do konce druhé světové války také obrovskou změnou, intenzita úmrtnosti strmě poklesla. Zlepšila se zdravotní situace, což způsobilo prudký úbytek úmrtí na infekční choroby. Nejrychleji ze všech věkových skupin klesala intenzita úmrtnosti dětí do pěti let. Tento pokles způsobil rapidní nárůst naděje dožití při narození pro všechny nově narozené generace. Situace nebyla po celých Spojených státech a u všech skupin obyvatelstva stejná. Vyskytovaly se velké rozdíly jak mezi rasami a etnickými skupinami, tak také mezi sociálními a ekonomickými skupinami. Příslušníci černé rasy se časem izolovali a vytvořili ghetta, kde žili v extrémní chudobě. Do současnosti stále existují rozdíly v intenzitě úmrtnosti od neonatální přes mateřskou, dětskou až po intenzitu úmrtnosti ve stáří. Obyvatelé černé rasy mají tuto úroveň úmrtnosti vyšší ve všech zmíněných věkových skupinách (Klein, 2004).

Rozdíly v intenzitě úmrtnosti mezi rasami i nadále přetrvávají. Například úroveň úmrtnosti mužů černé rasy na HIV/AIDS na počátku devadesátých let byla jednou a půl krát tak vysoká jako úroveň úmrtnosti mužů bělošské rasy. Rozdílné úrovně intenzity mezi rasami a sociálními třídami jsou způsobené přístupem ke zdravotní péči, která není rozložena rovnoměrně pro všechny obyvatele Spojených států amerických (Klein, 2004).

Úroveň urbanizace ve Spojených státech amerických je vysoká. V současnosti dosahuje podíl městského obyvatelstva 83 % (NCHS Urban – Rural Classification Scheme for Countries, 2012). Na přelomu 20. a 21. století polovina obyvatel původem z Afriky žila ve městech. Podíl Hispánců žijících ve městech byl 46 %, z nichž téměř všechny hispánské skupiny měly vyšší úroveň urbanizace než obyvatelé s americkým původem s výjimkou obyvatel původem z Kuby s nižším podílem městského obyvatelstva. Příslušníci asijského původu měli úroveň urbanizace nižší než Hispánci, přesto stále vyšší než obyvatelé amerického původu. Dá se říci, že imigranti kompenzovali úbytek původních obyvatel ve městech na konci 20. století. Přistěhovalci tedy míří většinou do měst, kde rychle přijímají nové typy reprodukčního chování. Městské obyvatelstvo tvořilo a i v současnosti tvoří výrazný podíl obyvatelstva, proto je rozhodující pro celkovou úroveň ve Spojených státech. Velký podíl imigrantů žijících ve městech také ovlivňuje ekonomickou vyspělost jednotlivých měst. Na počátku 21. století byla míra chudoby ve velkoměstech dvakrát vyšší než na předměstích, příjem byl naopak dvakrát vyšší ve velkoměstech, kde byla také vyšší míra nezaměstnanosti a úmrtnosti (Klein, 2004).

Kapitola 5

Analýza plodnosti

V kapitole Analýza plodnosti počítám a analyzuji demografické ukazatele plodnosti. Začala jsem analýzou vývoje plodnosti ve Spojených státech od třicátých let dvacátého století se zaměřením především na úhrnnou plodnost. Popisuji období změn ve vývoji plodnosti a analyzuji vývoj úhrnné plodnosti podle rasové a etnické příslušnosti ve zvoleném období. V další části popisuji intenzitu plodnosti podle věku pomocí ukazatele míry plodnosti podle věku ve vybraných letech. Zařadila jsem i analýzu měř plodnosti podle věku dle rasy či etnicity matky. V následující podkapitole o průměrném věku matky při narození dítěte analyzuji vývoj tohoto ukazatele, jak podle pořadí dítěte, tak podle rasy či etnicity matky. Ve čtvrté části kapitoly zkoumám regionální diferenciaci úrovně plodnosti. Analyzuji úhrnnou plodnost na úrovni států USA v roce 2012, dále rasové a etnické rozložení obyvatelstva a průměrný věk matky při narození dítěte podle států USA.

5.1 Vývoj plodnosti v USA od třicátých let 20. století

Změny v úhrnné plodnosti (obr. 6) naznačují, jak významně se v této době změnily v USA reprodukční poměry. Po období, kdy se hodnoty úhrnné plodnosti snížily pod úroveň 2,0 dítěte, a mírném vzestupu v letech 2. světové války, se úroveň plodnosti náhle a neočekávaně zvýšila nad hranici 3 narozené děti na jednu ženu. Po této éře zvané „baby boom“ přišel dramatický pokles v následujícím období pod hranici prosté reprodukce, aby od počátku 90. let úhrnná plodnost oscillovala kolem této hranice.

Trend poklesu úrovně plodnosti nastal v USA na konci 19. století, zhruba ve stejné době jako v zemích severní Evropy. Tendence klesající intenzity plodnosti pokračovala i v dalším století, avšak pomaleji a s několika strmými výkyvy způsobenými vnějšími událostmi. Nejdůležitější faktory ovlivňující úroveň plodnosti v USA ve 20. století byly tři: tzv. Velká hospodářská krize a obě světové války (Klein, 2004).

Ekonomická krize⁹ 30. let vedla k obrovské nezaměstnanosti spojené s rozhodnutím mnoha rodin odložit rodičovství. Do obou světových válek bylo zapojeno mnoho mladých mužů, čímž byly také jejich partnerky nuceny odložit mateřství. Návrat mužů domů z válek však znamenal nárůst intenzity plodnosti. Protože k tomuto vzestupu významně přispěly děti, jejichž narození byla pro nepřítomnost mužů odložena z předchozích let, označuje se část zvýšené úrovně plodnosti jako kompenzační plodnost. Po druhé světové válce byla kompenzační plodnost ve srovnání s lety následujícími po skončení první světové války v USA daleko výraznější vzhledem k vyššímu počtu mužů nasazených do války (Klein, 2004).

Ve třicátých letech 20. století, v období hospodářské krize, se úhrnná plodnost pohybovala kolem hranice 2,1 dítěte na ženu. Lidé se báli mít děti vzhledem k ekonomické situaci země. S příchodem druhé světové války, respektive s opětovným růstem ekonomiky a zaměstnanosti, následně spojených také se zbrojením, rostla intenzita plodnosti až na hodnotu 2,6 dítěte na ženu. Nárůst netrval dlouho, pouze do té chvíle, než byli američtí muži mobilizováni do války. Od té doby úroveň plodnosti opět klesala až na 2,4 dítěte na ženu (obr. 6) v roce 1945 (Hoobs, Stoops; 2002).

V období po druhé světové válce se zvrátily trendy dlouhé jedno a půl století a nastala éra vyšší intenzity plodnosti (Klein, 2004). Toto období dostalo přívlastek „baby boom“ a lidé narození v této době se označují pojmem „baby boomers“. Éra nezvykle vysoké intenzity plodnosti konkrétně trvala od roku 1946 do roku 1964, následně ji vystřídal propad úrovně plodnosti, který se oproti pojmu „baby boom“ nazývá „baby bust“ (Hobbs, Stoops; 2002).

V roce 1945, před příchodem období zvýšené intenzity plodnosti, se narodilo ve Spojených státech 2,86 milionu dětí, což znamenalo, že v průměru se jedné ženě narodilo 2,38 dítěte. V roce 1957, kdy úhrnná plodnost dosáhla svého vrcholu hodnotou 3,74 dítěte na ženu, se narodilo 4,3 milionu dětí (obr. 6). Důsledkem období „baby boom“ byla změna věkové struktury obyvatelstva. Věková složka obyvatel ve věku 20–30 let dosáhla v roce 1980 téměř 20 % všech obyvatel Spojených států (Mankiw, Weil; 1989).

Pro tento náhlý růst intenzity plodnosti se v literatuře udává mnoho vysvětlení. Jedno z nich zní, že nečekaný nárůst byl spíše kompenzačního charakteru, kdy si lidé vynahrazují dřívější nestálou situaci, dopady ekonomické krize a světové války. Návrat mužů z války také přispěl ke zvyšování intenzity plodnosti. Americká ekonomika rostla a trh práce se rozšiřoval, takže mladí lidé získávali snadněji práci. Vláda také začala podporovat mladé lidi dotacemi do vzdělání, neboť dříve si vzdělání nemohla dovolit značná část obyvatelstva. Získáním vyššího vzdělání se mladí lidé dostali do vyšší vrstvy a dosahovali na vyšší mzdy. Odhaduje se, že průměrný plat mužů se mezi lety 1947 a 1957 zvyšoval o 5 % ročně. Vyšší rodinný příjem, lepší dostupnost

⁹ Světová hospodářská krize započala 24. 10. 1929. Tento den se nazývá černý čtvrtek, protože došlo ke krachu obchodu s akciemi a cenným listinami na burze v New Yorku. Krize byla způsobena nedostatkem poptávky, respektive příliš vysoké nabídky, označuje se to spojením „krize z nadvýroby“. Začalo klesat světové HDP a také mezinárodní obchod. Krize dosáhla maxima v roce 1932 a v roce 1934 se opět obnovil hospodářský růst. Krizi doprovázely stávky a hladové pochody. Došlo mimo jiné k poklesu mezd a průmyslové výroby (Butkaj, 2010).

k úvěru na koupi bytu, zlevnění pozemků k bydlení a rostoucí mobilita za prací a za lepšími pracovními příležitostmi, to vše dohromady mělo vliv na zvýšení intenzity plodnosti ve Spojených státech v poválečném období (Klein, 2004).

Po skončení éry „baby boom“ se počet narozených dětí snížil na 3,14 milionu v roce 1973 (Mankiw, Weil; 1989). Úhrnná plodnost se propadla pod hranici dvou dětí a dosahovala 1,87 dítěte na ženu. Období propadu úrovně plodnosti trvalo po dobu sedmdesátých a osmdesátých let dvacátého století. Úhrnná plodnost opět překročila hranici 2 dětí na ženu v roce 1990 a od té doby se s mírnými výkyvy drží kolem této hodnoty. V letech 2006 a 2007 dokonce úhrnná plodnost amerických žen přesáhla hranici prosté reprodukce.

Klein (2004) odhaduje, že v období rozšíření moderních metod antikoncepce na počátku 60. let do konce 20. století použily nějakou formu antikoncepce téměř dvě třetiny žen ve věku 15–44 let. Přestože používání antikoncepce (zejména hormonální) rostlo mezi ženami všech ras i etnických skupin, v polovině osmdesátých let dvacátého století dosáhl poměr legálních umělých přerušení těhotenství ku všem živě narozeným 43 %. Dále index potratovosti¹⁰ klesal a dosáhl 34 % ke konci devadesátých let (počítáno z dat pro všechny americké ženy). Ženám bílé rasy klesal tento ukazatel rychleji a na konci století dosahoval přibližně 25 %. Mezi ženami černé rasy byly potraty stále časté a ještě ke konci století se poměr legálních potratů k živě narozeným rovnal 70 % (Klein, 2004).

Tyto změny jdou ruku v ruce s úrovní sňatečnosti. V poválečném období rostla frekvence sňatků a snižoval se průměrný věk vstupu do manželství, jenž byl v roce 1940 pro muže 24,3 roku a pro ženy 21,5 roku. Do roku 1956 průměrný věk při sňatku klesal až na 22,5 roku pro muže a 20,1 roku pro ženy. Jednalo se o nejnižší průměrný věk mužů při vstupu do manželství v dějinách Spojených států amerických. Rostl i podíl žen, které alespoň jednou vstoupily do manželství. V roce 1960 tento podíl vystoupal až k 70 % pro věkovou skupinu 20 až 24 let. Po tomto růstu následoval pokles na 32 % v roce 1990. V období zvaném „baby boom“ klesl podíl žen, které nevstoupily ani jednou do manželství, na nejnižší úroveň v poválečném období (Klein, 2004).

Po osmnácti letech skončilo období zvané „baby boom“ a americká populace se opět vrátila k trendu dlouhodobě klesající intenzity plodnosti, což se znovu začalo projevovat zvýšeným průměrným věkem při sňatku, poklesem průměrného počtu dětí na jednu ženu a posunem mateřství a rodičovství do vyššího věku.

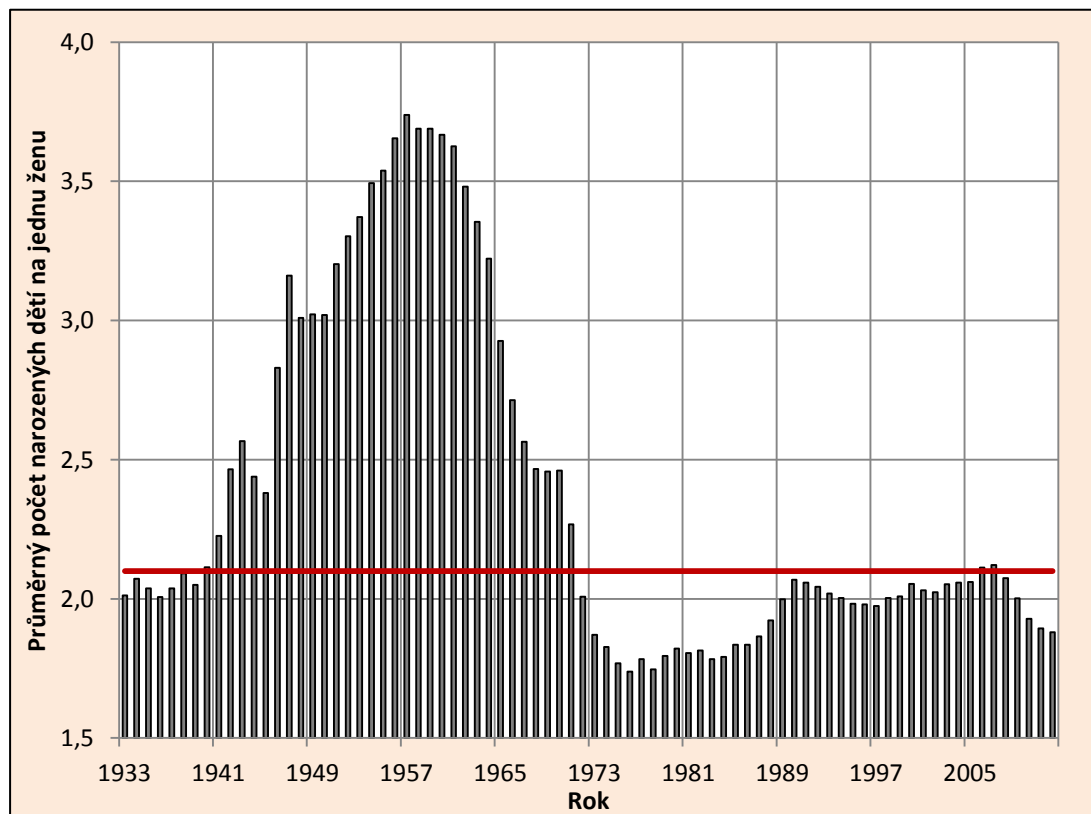
Na přelomu dvacátého a jednadvacátého století prošla americká rodina zásadními změnami, a to platí pro všechny rasy, etnické skupiny i pro všechny věkové skupiny. Změnil se podíl párů vstupujících do manželství, průměrný věk mužů i žen při vstupu do manželství, podíl domácností, jež tvoří sezdané páry, počet dětí patřících do domácností obou sezdaných rodičů a také samotná role manželství. Typický pro přelom století je růst počtu dětí narozených mimo manželství a růst již zmiňovaného průměrného věku při uzavření prvního sňatku, jenž činil pro muže na konci století 26,8 roku a pro ženy 25,1 roku. Podíl nemanželských dětí dosahoval

¹⁰ Index potratovosti vyjadřuje počet registrovaných potratů na 100 živě narozených v daném období (Pavlík a kol., 1986).

v polovině dvacátého století 4 % ze všech narozených. Nezůstalo však u jednociferného čísla, na konci dvacátého století podíl nemanželských dětí vystoupal až na jednu třetinu ze všech narozených a tento podíl dále roste (Klein, 2004).

Na přelomu dvacátého a jednadvacátého století se úhrnná plodnost snižovala a jen zřídka dosahovala hranice prosté reprodukce, spíše oscilovala kolem 2 dětí na ženu.

Obr. 6: Vývoj úhrnné plodnosti, USA, 1933–2012

Poznámka: Data za roky 1933–2010 zdroj HFD 2013

Data za roky 2011 a 2012 zdroj NVSR 2013

Úhrnná plodnost s hodnotou 2,1 dítěte (červená linie) označuje hodnotu hranice prosté reprodukce.

Úhrnná plodnost je počítána z redukováných měr plodnosti podle věku.

Zdroj: HFD 2013, NVSR 2013, vlastní zpracování.

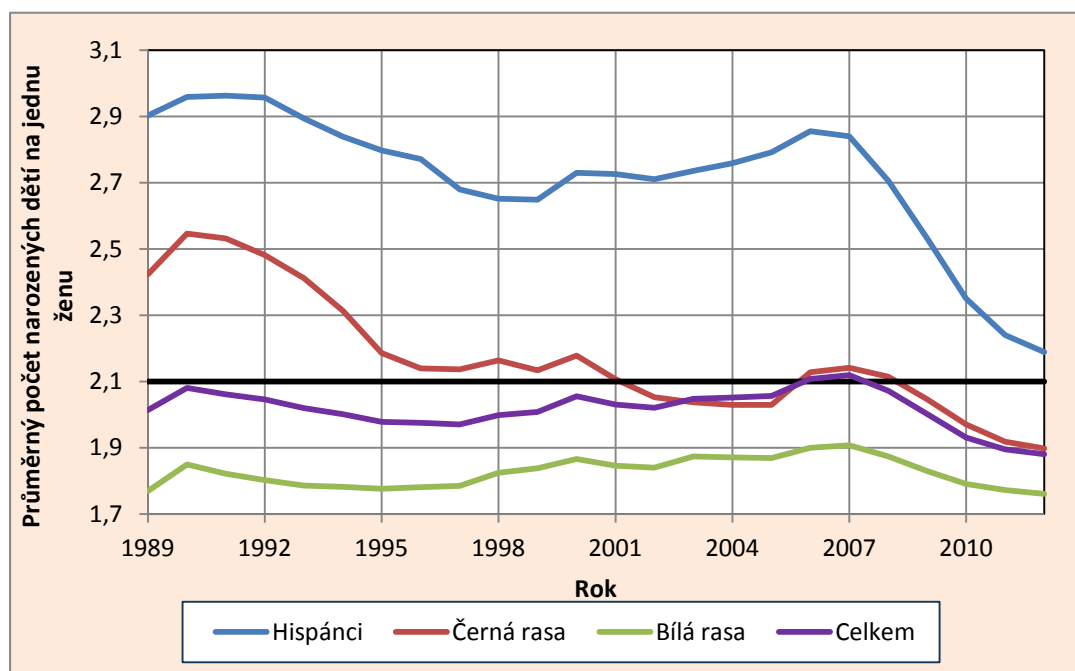
Americká populace je velice různorodá z hlediska rasového/etnického složení a její heterogenita rostla především ve druhé polovině dvacátého století. Došlo k obrovskému zvýšení počtu imigrantů, obzvláště z Asie a ostrovů v Tichém oceánu a také obyvatel hispánského původu. Počet přistěhovalců z Asie a z tichomořských ostrovů se za posledních dvacet let dvacátého století ztrojnásobil. Hispánská minorita ve Spojených státech se za stejné období více než zdvojnásobila. V roce 1980 čítala hispánská skupina 14,6 milionu obyvatel, o dvacet let později již přesahovala 35 milionů (Hobbs, Stoops; 2002).

Již v první polovině 20. století se snižovala úroveň plodnosti jak žen bílé, tak černé rasy. Nedošlo však ke sblížení obou pomyslných křivek, naopak rozdíl v úrovni plodnosti žen se zvyšoval (Klein, 2004).

Na obr. 7 je znatelný rozdíl mezi úhrnnou plodností žen bílé a černé rasy a žen hispánského původu v letech 1989–2012. Data jsou publikována americkým úřadem pověřeným sběrem dat o přirozené změně obyvatelstva (Centers for Disease Control and Prevention – NVSR). Hispánské obyvatelstvo mělo až do počátku druhé dekády 21. století výrazně vyšší úroveň plodnosti. Důvodem bylo přetrvání tradičního pohledu na rodinu, na postavení ženy v rodině a významu dětí pro rodinu. Dalším důvodem byla častá neplánovaná těhotenství mladých žen hispánského původu (Pison, 2008).

Rozdíly v úhrnné plodnosti mezi jednotlivými rasami se ve Spojených státech v současnosti stírají při dlouhodobém trendu poklesu intenzity plodnosti (obr. 7). V roce 1989 měly ženy hispánského původu v průměru téměř 3 děti, zatímco jedna žena bílé rasy porodila průměrně 1,78 dítěte. Ženy černé rasy udržovaly úhrnnou plodnost až do roku 2001 nad hranici prosté reprodukce. V letech 2002–2005 jim klesla úhrnná plodnost pod tuto hranici, nicméně stále přesahovala hodnotu 2 děti na ženu. V období 2006–2008 opět přesáhla hranici 2,1 dítěte na ženu, následující roky úhrnná plodnost klesala pod hranici dvou dětí na ženu. Do roku 2012 se úhrnná plodnost žen bílé rasy příliš nezměnila, na rozdíl od úhrnné plodnosti Hispánek, jež poklesla na 2,2 dítěte na ženu. Vzhledem k rostoucímu podílu Hispánců v americké populaci se zvyšuje vliv žen hispánského původu na celkové úrovni plodnosti Spojených států. V posledních letech ale intenzita plodnosti žen hispánského původu rychle klesá, tudíž se rozdíl mezi hodnotou úhrnné plodnosti žen hispánského původu a všech amerických žen snižuje.

Hrubá míra porodnosti v celých Spojených státech klesla z 24 ‰ v roce 1980 na 15 ‰ na konci století. Tento propad byl z větší části způsoben poklesem hodnoty hrubé míry porodnosti bělošské rasy, jež poklesla na 12,2 ‰ na konci století. Indiáni a obyvatelé černé rasy také zaznamenali pokles počtu živě narozených na tisíc obyvatel. Na rozdíl od tohoto trendu poklesu dosahovalo na konci dvacátého století obyvatelstvo hispánského původu hrubé míry porodnosti ještě 25,1 ‰. Nejvyšší intenzity plodnosti z etnické skupiny Hispánců dosahují Mexičani. Na počátku 21. století by se teoreticky Spojené státy americké bez započtení přistěhovalců řadily k vyspělým státům s nejnižší úrovní plodnosti. Velký počet imigrantů, s vyšší intenzitou plodnosti než rodilí Američané, drží úhrnnou plodnost Spojených států v blízkosti hranice prosté reprodukce (Klein, 2004).

Obr. 7: Vývoj úhrnné plodnosti podle rasy/ethnicity, USA, 1989–2012

Poznámka: Rok 1989 nezahrnuje data za státy New Hampshire, Oklahoma a Louisiana.

Rok 1990 nezahrnuje data za státy New Hampshire a Oklahoma.

Roky 1991 a 1992 nezahrnují data za stát New Hampshire.

Skupina „celkem“ zahrnuje data za celé USA ve všech sledovaných letech.

Úhrnná plodnost je počítána z redukovaných měr plodnosti podle věku.

Zdroj: NVSR, 2013; vlastní zpracování.

5.2 Plodnost podle věku

Změny v úrovni a struktuře plodnosti na konci dvacátého století dokazuje obr. 8, na kterém je vidět dramatické snížení úrovně plodnosti především ve věkových skupinách 20–24 let a 25–29 let. Zatímco se v roce 1970 tisíce ženám ve věkové skupině 20–24 let živě narodilo 168 dětí, v následujících vybraných letech počet živě narozených nepřesáhl ani 115 dětí na 1000 žen. Míra plodnosti ve věku 20–24 let postupně klesala, až dosáhla 87 živě narozených na 1000 žen v roce 2010. Věková skupina 25–29 let zachycuje podobný trend, ačkoli neprošla tak prudkou změnou jako sousední mladší věková skupina. V roce 1970 se na tisíc žen ve věkové skupině 25–29 let narodilo 145 dětí, a tento počet klesal na 111 živě narozených v roce 1985, v roce 2005 došlo k mírnému zvýšení na 115 živě narozených. Do roku 2010 opět došlo k poklesu míry plodnosti této věkové skupiny na 97 živě narozených na 1000 žen.

Nejvyspělejší státy světa jsou charakteristické nízkou úrovní plodnosti. Spojené státy americké tvoří výjimku. Vysokou intenzitu plodnosti americké populace si Šídlo a kol. (2003) vysvětlují vyšší religiozitou spojenou s častějším uplatňováním náboženských praktik. Ve Spojených státech mají náboženské hodnoty větší vliv na rodinné a reprodukční chování. Vyšší

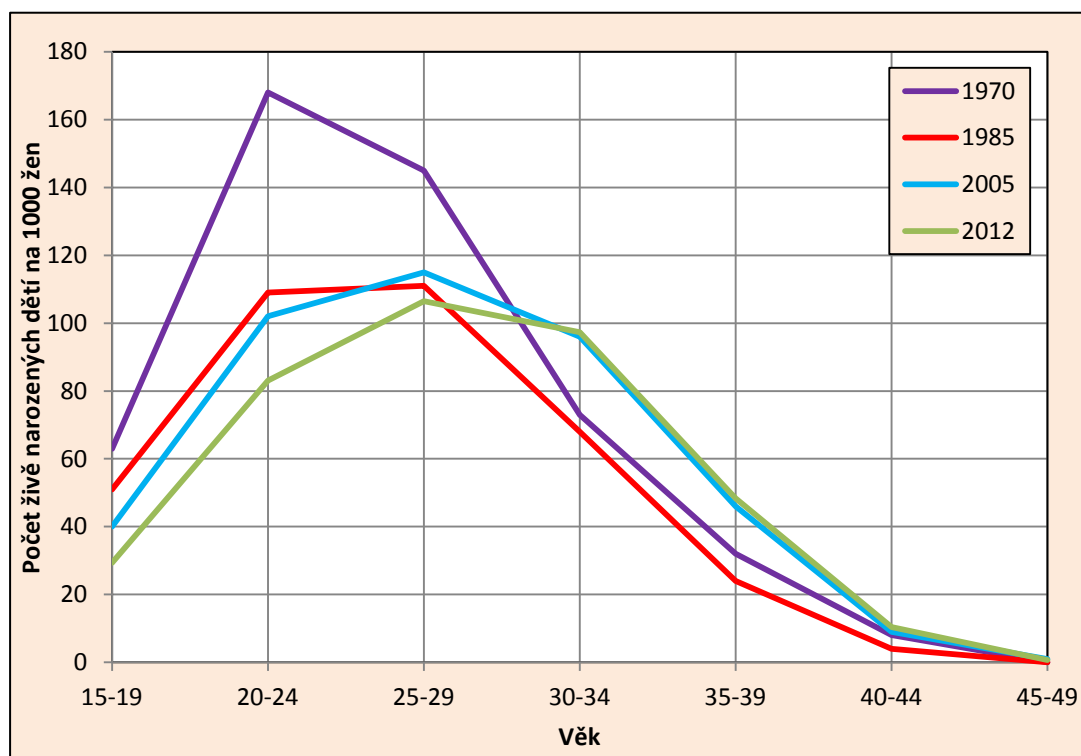
intenzita plodnosti ve Spojených státech v porovnání s ostatními vyspělými zeměmi či regiony se vysvětluje také vyšší úrovní plodnosti mladých žen, především věkové skupiny nižší než dvacet let. Mladé ženy žijící v slabších sociálních vrstvách nemají prostředky na ovlivňování reprodukce, často otěhotní neplánovaně. Jedná se především o hispánskou minoritu (Šídlo a kol., 2003).

Ze změny úrovně plodnosti podle věku vyplývá, že důvodem těchto změn bylo rozhodnutí velké části žen odložit mateřství do vyššího věku. V nejnižší věkové kategorii 15–19 let se nejvíce dětí na 1000 žen narodilo v roce 1970, následně počet klesal a nejnižšího bodu ve vymezeném období dosáhl v roce 2010. Důkazem odkládání mateřství do vyššího věku je to, že nejvyšší hodnoty ve věkové skupině 35–39 let a 40–44let byly zjištěny v posledním roce pozorování, v roce 2012.

K odkládání mateřství do vyššího věku přispěla změna ženské role jak na trhu práce, tak v domácnosti. Ženy začaly více a déle studovat na středních i vysokých školách, tudíž docházelo k oddalování jejich vstupu do manželství a rodičovství. Otevřely se jim možnosti pro profesionální kariéru v mnoha oblastech na trhu práce. Dále si zakládaly domácnosti, kde samy hospodařily. Častým způsobem partnerského soužití se stala kohabitace a frekvence neoddaných párů hospodařících v jedné domácnosti rostla. Ženy se postupně stávaly rovnocennými k mužům. Šedesátá léta byla zvláště převratná. Objevila se metoda v kontrole nad početím v podobě hormonální antikoncepce, čímž ženy mohly kontrolovat a ovlivňovat svou reprodukci. Následek byl patrný ve snížení míry plodnosti především nižších věkových kategorií. Dále vláda provedla změny v legislativě, kde zasáhla proti sexuální diskriminaci na pracovišti (Klein, 2004).

Křivky za vybrané roky mají přibližně stejný trend. Nejvíce dětí se v letech 1985, 2005 a 2010 narodilo ženám ve věkové kategorii 25–29 let. Výjimkou je rok 1970, kdy se nejvíce dětí narodilo ženám z věkové skupiny 20–24 let, přesto počet živě narozených dětí ženám ve vyšší věkové kategorii, čili 25–29 let, v roce 1970 převyšuje všechny ostatní roky v téže věkové skupině.

Obecně lze přelom dvacátého a dvacátého prvního století charakterizovat jako pokračování dlouhodobého trendu poklesu úrovně plodnosti. Zvyšováním naděje dožití společně s poklesem úrovně plodnosti dochází k radikálním změnám ve věkové struktuře. Dále je nutno říci, že se zvyšuje podíl dětí narozených mimo manželství u všech etnických skupin a ras, zvyšuje se podíl žen hospodařících v domácnosti bez partnera pouze s dětmi a v neposlední řadě roste počet svobodných lidí žijících v domácnosti samostatně (Klein, 2004).

Obr. 8: Míry plodnosti podle pětiletých věkových skupin, USA, 1970, 1985, 2005, 2012

Poznámka: Jedná se o redukované míry plodnosti podle věku.

Zdroj: World Fertility Data, 2012; NVSR, 2013; vlastní zpracování

Při analýze měr plodnosti podle ras/etnicity je zřejmých hned několik rozdílů. Křivka míry plodnosti bílé rasy téměř kopíruje průběh křivky míry za celé Spojené státy (obr. 9 a 10), což má jednoduché vysvětlení. Obyvatelé bílé rasy tvoří ve Spojených státech majoritní skupinu obyvatelstva, tudíž nejvíce ovlivňují úroveň plodnosti za celé USA.

Hispanšská skupina obyvatelstva má tradičně nejvyšší úroveň plodnosti ve Spojených státech. Důvodem je charakter hispanšské kultury. Intenzita plodnosti hispanšské minority v USA dosáhla svého maxima v roce 1990 ve věkové kategorii 20–24 let, kdy činila 181 živě narozených dětí na 1000 žen. V roce 2012 nejvíce dětí z hispanšské populace porodily ženy z věkové kategorie 25–29 let a s počtem necelých 120 živě narozených na 1000 žen zdaleka nedosahují hladiny míry plodnosti v téže věkové skupině v roce 1990. Tudíž se dá říci, že hispanšská populace ve Spojených státech prochází podobným trendem poklesu úrovně plodnosti jako ostatní skupiny obyvatelstva. Tento pokles pouze nastal později, ale je o to strmější.

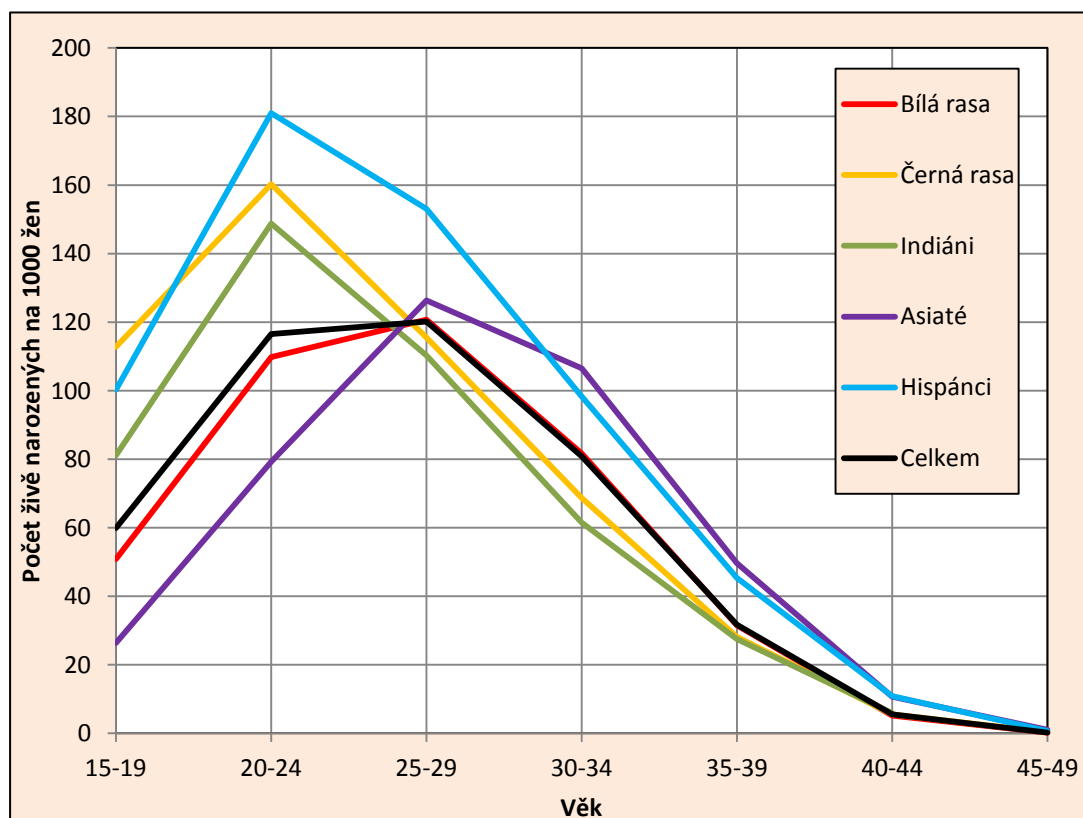
Na přelomu století se změnil charakter reprodukce také žen asijského původu. U tohoto etnika se v roce 1990 nejvíce dětí narodilo věkové skupině žen 25–29 let a to přibližně 126 živě narozených na 1000 žen. Počet se příliš nezměnil do roku 2012, avšak věková skupina ano. Nejvíce dětí porodily ženy ve věku 30–34 let. Počtem 121 živě narozených dětí se zařadily asijské ženy ve věku 30–34 let téměř na úroveň žen hispanšského původu v mladší věkové kategorii 25–29 let.

U žen černé rasy nepozorujeme tak znatelnou změnu věkové struktury plodnosti jako u ostatních skupin obyvatelstva. Jak v roce 1990, tak v roce 2012 se nejvíce dětí rodilo ženám

ve věkové kategorii 20–24 let. Počet živě narozených se však snížil přibližně o 50 dětí na 1000 žen. Jinými slovy nedošlo ke zvýšení věku matky při porodu, došlo pouze ke snížení intenzity plodnosti.

Stejná situace platí pro původní indiánské obyvatelstvo USA. Ženy z této skupiny porodily jak v roce 1990 tak v roce 2012 nejvíce dětí ve věku 20–24 let. Dokazuje to tradičnost původních obyvatel USA a velmi mladou věkovou strukturu rodičích žen (Hobbs, Stoops; 2002).

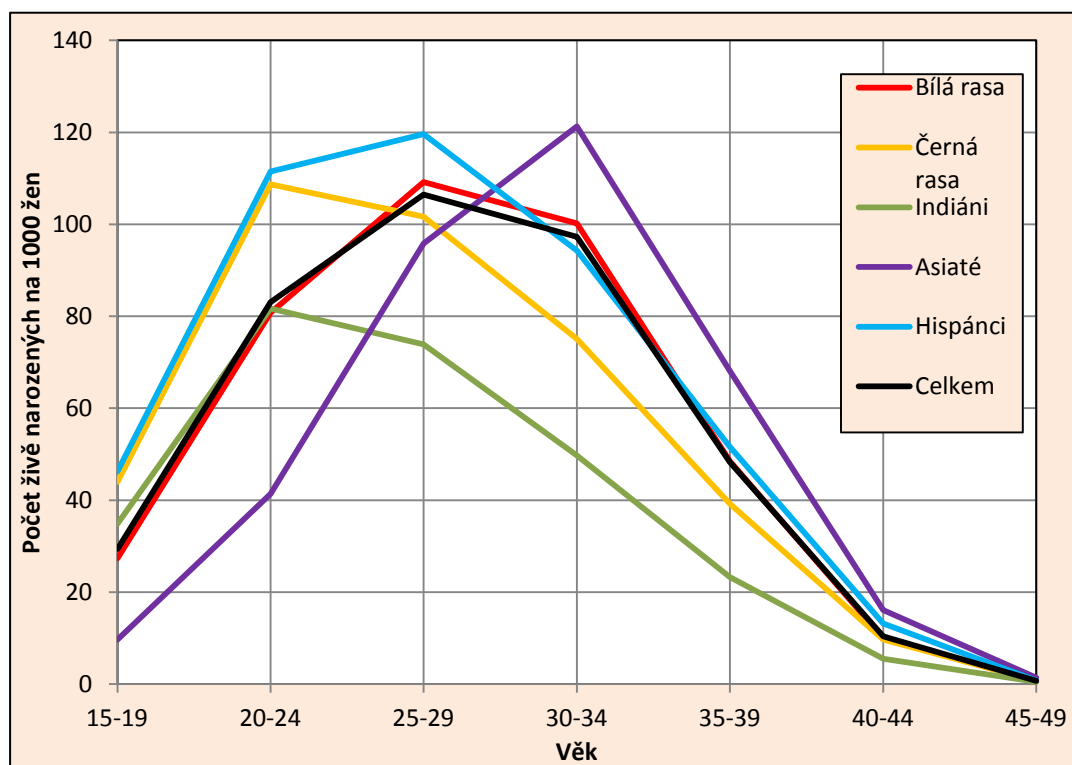
Obr. 9: Míry plodnosti podle pětiletých věkových skupin dle rasy/ethnicity, USA, 1990

Poznámka: Údaj za věkovou kategorii 45–49 let skupiny Indiánů není dostupný.

Jedná se o redukované míry plodnosti podle věku.

Zdroj: NVSR, 2012; vlastní zpracování.

Obr. 10: Míry plodnosti podle pětiletých věkových skupin dle rasy/etnicity, USA, 2012

Poznámka: Jedná se o redukované míry plodnosti podle věku.

Zdroj: NVSR, 2012, vlastní zpracování.

5.3 Průměrný věk matky při narození dítěte

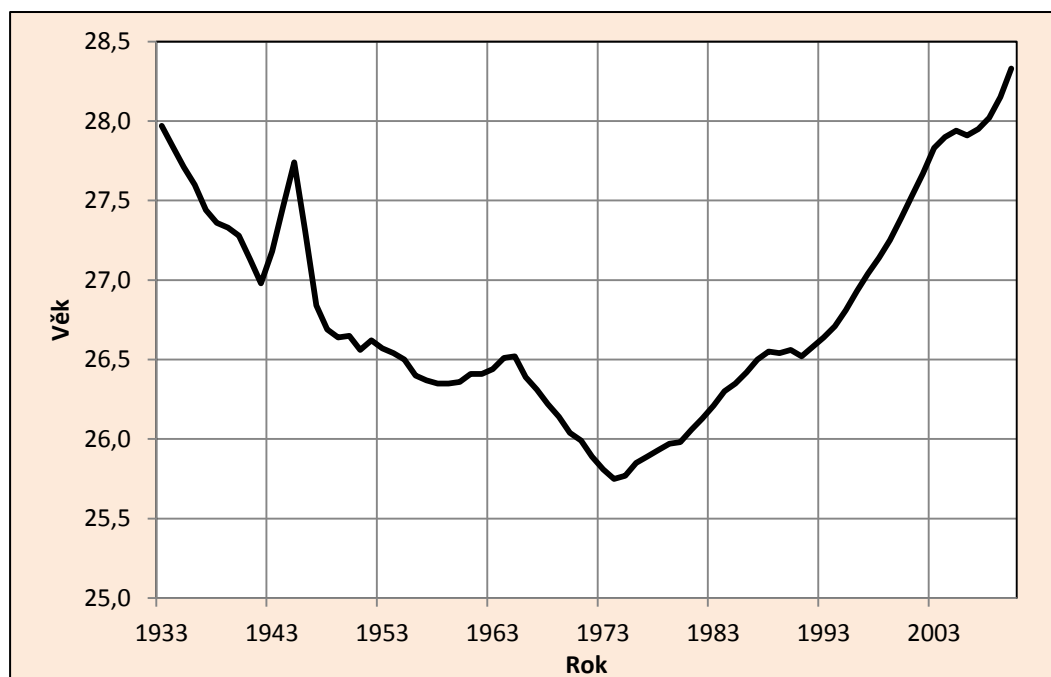
Křivka vývoje průměrného věku matky při narození dítěte od třicátých let dvacátého století do počátku následujícího století prošla změnami (obr. 11). Průměrný věk matky při narození dítěte na počátku intervalu dosahoval necelých 28 let a během následujícího desetiletí klesl o 1 rok. Přišla druhá světová válka a mobilizace amerických mužů, čímž byly ženy nuceny odložit mateřství do vyššího věku. Tomu odpovídá strmý vzestup ukazatele v letech 1944–1946. Úroveň z počátku 30. let však tehdy dosaženo nebylo, což souviselo také s postupnou změnou charakteru reprodukce – pokračujícím poklesu rození dětí vyššího pořadí, které se rodí starším ženám. S návratem nasazených mužů z války klesal i průměrný věk matky při narození dítěte, neboť se rodily především první děti mladších žen. Klesající trend průměrného věku matky při narození dítěte přetrvával s výkyvy až do roku 1974, kdy dosáhl minima sledovaného období a to 25,75 roku.

Po skončení éry „baby boom“ a s nástupem poklesu intenzity plodnosti nastalo období růstu průměrného věku matky při narození dítěte a tento věk nadále roste. V roce 2010 dosahoval 28,33 roku, což lze označit za lokální maximum pro zvolené období.

Ve druhé části období, počínaje sedmdesátými léty, se snížil podíl matek mladších dvaceti let a naopak zvýšil podíl matek starších 35 let. V posledních třiceti letech dvacátého století se průměrný věk matky při narození dítěte zvýšil o více než rok a do roku 2010 o další více než

rok. K tomuto nárůstu došlo navzdory faktu, že více než polovina všech narozených dětí se narodila ženám ve věku 20–29 let, stejně jak tomu bylo v předchozích letech (Mathews a kol., 2002).

Obr. 11: Vývoj průměrného věku matky při narození dítěte, USA, 1933–2010

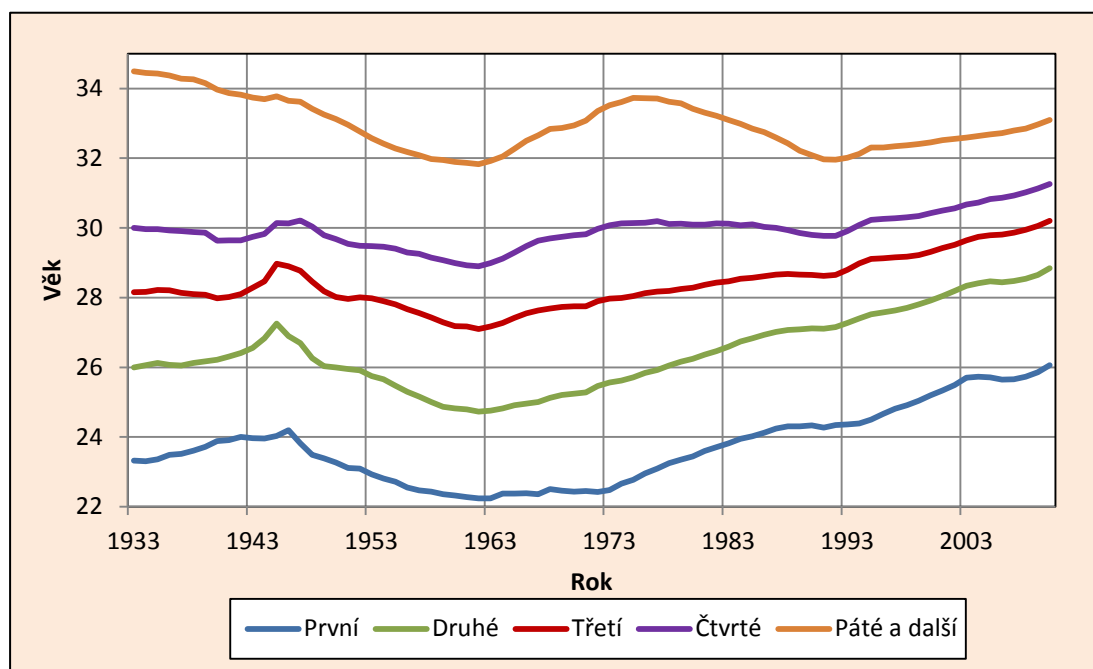
Poznámka: Průměrný věk matky je počítán z redukováných měr plodnosti podle věku.

Zdroj: HFD, 2013; vlastní zpracování.

V průměrném věku matky při narození dítěte podle pořadí nastaly změny ve všech pořadí narozených (obr. 12). Nejvíce se změnil průměrný věk matky při narození dítěte druhého pořadí, který vzrostl od počátku třicátých let dvacátého století do roku 2010 o 2,84 roku. Průměrný věk matky při narození prvního dítěte se zvýšil o 2,74 roku, dítěte třetího pořadí o 2,05 roku a čtvrtého pouze o 1,26 roku. Průměrný věk matky při narození pátého a dalšího dítěte byl v roce 2010 dokonce nižší než v roce 1933 o 1,39 roku.

Rozdíl v průměrném věku matky při narození prvního a druhého dítěte byl nejnižší v roce 1940, kdy od sebe dítě prvního a druhého pořadí dělilo nejčastěji 2,34 roku. Tento rozdíl se měnil z roku na rok a maxima dosáhl pouze o pět let později, a to v roce 1945, kdy činil 3,22 roku.

Z obrázku 12 je patrné, že vývoj intenzity plodnosti s přihlédnutím na okolnosti druhé světové války, éry „baby boom“ a „baby bust“ ovlivňoval průměrný věk matky při narození dítěte i podle pořadí.

Obr. 12: Vývoj průměrného věku matky při narození dítěte podle pořadí, USA, 1933–2010

Poznámka: Průměrný věk matky je počítán z redukovaných měr plodnosti podle věku.

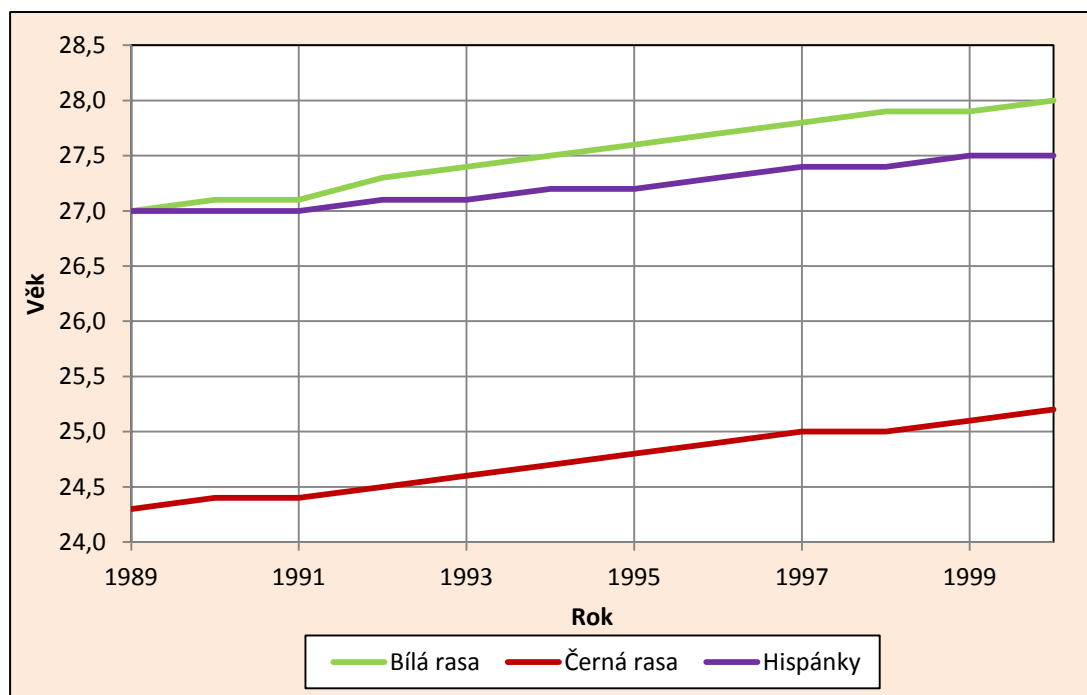
Zdroj: HFD 2013; vlastní zpracování.

Trend růstu průměrného věku matky při narození dítěte rozšířený pro všechny rasové a etnické skupiny nehledě na pořadí dítěte přisuzují Mathews a kol. (2002) změně v reprodukčním chování žen ve Spojených státech amerických. Stále častější odkládání mateřství a rodičovství odráží výsledek rozhodnutí žen studovat a budovat kariéru na úkor větší rodiny. Dokazují to počty žen, jež dokončily 4 či více let na univerzitě. Podíl těchto žen se téměř ztrojnásobil v posledních třiceti letech dvacátého století. Podíl pracujících žen také vzrostl a to o 39 % ve stejném období. Dále má svůj podíl na zvýšení průměrného věku matky při narození dítěte antikoncepce, jejíž používání strmě vzrostlo mezi sedmdesátými a devadesátými lety dvacátého století (Mathews a kol., 2002).

Průměrný věk matky při narození dítěte se dlouhodobě zvyšuje u žen všech rasových a etnických skupin (obr. 13). U žen bílé rasy se zvýšil o celý rok během posledních 11 let dvacátého století, přesněji řečeno z 27 let na 28 let. Hodnoty pro ženy černé rasy vykazují podobný trend, kdy se jejich průměrný věk při narození dítěte zvýšil o 0,9 roku, nicméně v porovnání s ženami bílé rasy je o poznání nižší. Rozdíl mezi uvedenými rasami se po celou dobu sledovaného období drží kolem hodnoty 2,8 roku. Třetí sledovanou skupinou jsou ženy hispánského původu. Tato kategorie žen je velice rozmanitá. Průměrný věk matky při narození dítěte hispánských žen se příliš neliší od žen bílé rasy, nicméně podskupiny, ze kterých je tvořena tato minorita, jsou velice heterogenní. Na jedné straně ženy původem z Mexika, jimž se průměrný věk při narození dítěte pohyboval v rozmezí 25–25,4 let po sledované období, a na druhé straně ženy původem z Kuby. V roce 1989 těmto ženám průměrný věk při narození dítěte začal na hodnotě 27,3 roku a rostl z roku na rok až na 28,8 roku na počátku nového milénia.

Rozdíl v průměrném věku žen při narození dítěte, které pocházejí z Mexika a Kuby, tedy činil 3,4 roku (Mathews a kol., 2002).

Obr. 13: Vývoj průměrného věku matky při narození dítěte podle rasy/ethnicity, USA, 1989–2000

Poznámka: Průměrný věk matky je počítán z redukovanych měr plodnosti podle věku.

Zdroj: NVSR, 2002; vlastní zpracování.

Nejenže docházelo k oddalování mateřství ale také vstupu do manželství. Frekvence samotných sňatků se snížila a podíl nikdy nevdaných žen a svobodných mužů rostl napříč všemi rasami. Na konci století svobodní muži dosáhli třetinového podílu všech mužů a svobodné ženy podílu čtvrtinového. Rozdíl mezi černou a bílou rasou v případě svobodných žen je v této době 20 procentních bodů (Klein, 2004).

5.4 Regionální diference úrovně plodnosti v USA v roce 2012

USA se v rámci ekonomicky vyspělých zemí řadí mezi státy s vysokou intenzitou plodnosti, avšak neplatí to jednotně pro celou zemi. Spojené státy jsou, co se úrovně plodnosti týče, velice rozmanité (obr. 14). Na jedné straně se nachází Rhode Island s úhrnnou plodností nepřesahující 1,6 dítěte na ženu v roce 2012 a na straně druhé Utah, kde tentýž rok úroveň úhrnné plodnosti překročila 2,37 dítěte na ženu. V roce 2012 celkem v 7 státech USA přesahovala úhrnná plodnost hranici prosté reprodukce. Jednalo se především o státy na severu, severozápadě či v centrální části Spojených států. Nejvyšší úhrnná plodnost v roce 2012 byla zaznamenána ve státě Utah, druhá nejvyšší v Jižní Dakotě s 2,27 dítěte na ženu a třetí nejvyšší úhrnná plodnost byla ve státě Idaho, kde dosahovala 2,19 dítěte na ženu.

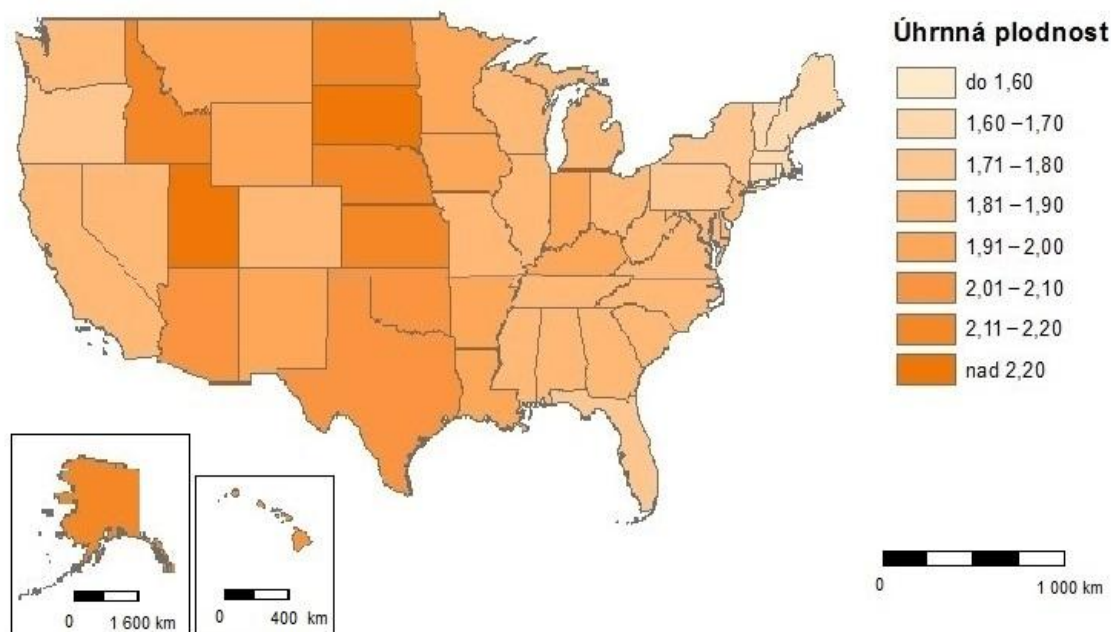
Ve snaze najít vysvětlení velkých rozdílů v intenzitě plodnosti mezi jednotlivými státy USA jsem se rozhodla pro porovnání s hrubým domácím produktem¹¹ vyjádřeným v dolarech na osobu v roce 2012 a s příjmem na osobu v roce 2012. Jsou to totiž základní ekonomické ukazatele, které jsou i přes jejich omezenou vypovídající schopnost plynoucí z jejich konstrukce běžně používány¹². První dva státy s nejnižší hodnotou úhrnné plodnosti (Utah a Jižní Dakota) se umístily v žebříčku států USA podle HDP na osobu kolem poloviny. Stát Idaho, s třetí nejvyšší hodnotou úhrnné plodnosti v roce 2012, má druhý nejnižší hrubý domácí produkt na obyvatele ve stejném roce. Na druhé straně žebříčku podle úhrnné plodnosti v roce 2012, se také první dva státy s nejnižší hodnotou úhrnné plodnosti (Rhode Island a New Hampshire) pohybují kolem poloviny na škále podle HDP na obyvatele. Stát District of Columbia, s třetí nejnižší úhrnnou plodností 1,61 dítěte na ženu, má nejvyšší HDP na obyvatele v roce 2012 (Broad Growth Across States in 2014, 2015).

Při porovnání pořadí států podle úhrnné plodnosti s pořadím států podle příjmu na osobu v roce 2012 má stát Utah nejvyšší hodnotu úhrnné plodnosti a zároveň nejnižší příjem na osobu ve Spojených státech. Státy na druhém a třetím místě podle pořadí nejvyšších hodnot úhrnné plodnosti (Jižní Dakota a Idaho) se umísťují mezi prvními šesti státy s nejnižším příjmem na osobu v USA v roce 2012. Na druhém konci pořadí dle úhrnné plodnosti dva státy s její nejnižší hodnotou (Rhode Island a New Hampshire) se řadí mezi prvními dvaceti státy s nejvyšším příjmem na osobu v USA v roce 2012. District of Columbia s třetí nejnižší hodnotou úhrnné plodnosti (1,61 dítěte na ženu) vede žebříček s nejvyšším příjmem na obyvatele v USA roce 2012 (State Personal Income: First Quarter 2015, 2015). Nabízí se tedy spojitost hodnoty úhrnné plodnosti s výškou příjmu na osobu a HDP na obyvatele Spojených států, přesněji řečeno s některými ukazateli ekonomické vyspělosti státu. Státy s vyšší úhrnnou plodností mají často nižší HDP na osobu a zároveň nižší příjem na osobu. Naopak vyspělejší státy, státy s vyšším HDP na osobu a s vyšším příjmem na obyvatele, mají v mnoha případech nižší úhrnnou plodnost.

Šídlo a kol. (2003) přisuzuje rozmanitost Spojených států v úhrnné plodnosti do jisté míry rasové struktury obyvatelstva v jednotlivých státech. Oblastí s dlouhodobě nejnižšími hodnotami úhrnné plodnosti je severovýchod, naopak oblasti s vysokou úhrnnou plodností jsou jih a jihozápad Spojených států a to díky značnému podílu imigrantů z Latinské Ameriky, především Mexika. Mezi další oblasti s vysokou intenzitou plodnosti se řadí středozápad, který vysokých hodnot úhrnné plodnosti dosahuje především díky vysokému podílu náboženských skupin (Šídlo a kol., 2003).

¹¹ Hrubý domácí produkt je základní makroekonomický ukazatel, jenž zachycuje, kolik se v dané ekonomice vyrobí finálních statků. HDP je vyjádřen jako meziroční tempo růstu (Pavelka, 2006).

¹² Hrubý domácí produkt nezachycuje např. šedou a černou ekonomiku, domácí práce a externality. Příjem na osobu pak nezohledňuje např. nerovnoměrné rozložení příjmu mezi obyvateli daného státu.

Obr. 14: Úhrnná plodnost podle států USA, 2012

Zdroj: NVSR, 2013; vlastní zpracování.

5.4.1. Rozmístění obyvatelstva USA podle rasy/etnicity

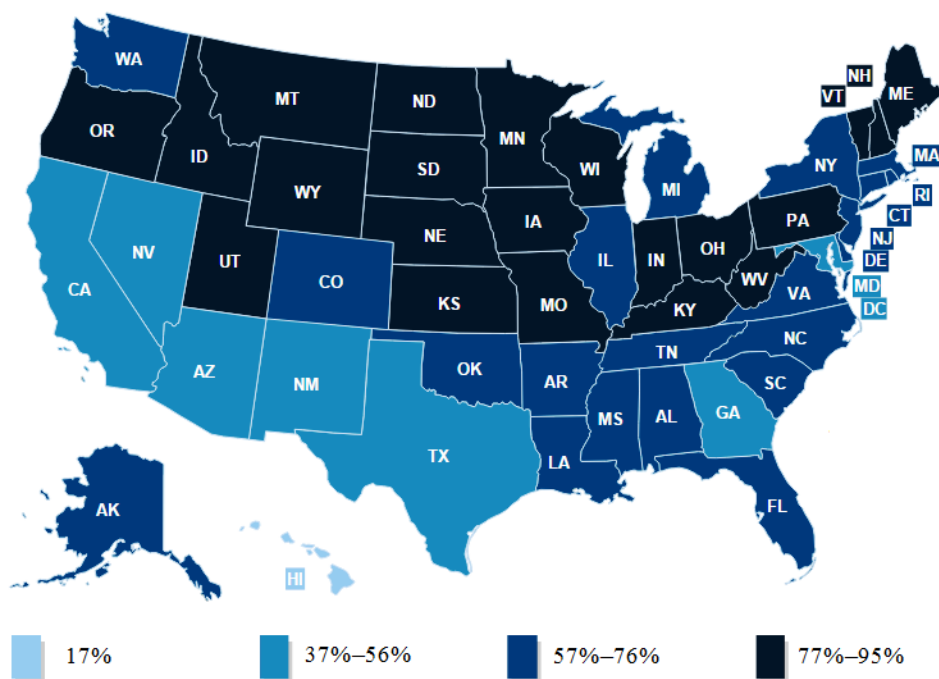
Rozmístění obyvatelstva Spojených států podle rasy/etnicity je důležitým faktorem pro analýzu intenzity plodnosti. Jak již bylo výše zmíněno, obyvatelé hispánského původu i obyvatelé černé rasy přispívají svou vyšší intenzitou plodnosti k vyšší úrovni plodnosti Spojených států ve srovnání s ostatními vyspělými zeměmi či makroregiony. V této podkapitole stručně uvedu rozmístění obyvatelstva podle příslušnosti k rasové či etnické skupině v roce 2013 z důvodu dostupnosti dat.

V roce 2013 se obyvatelstvo bílé rasy nejvíce soustřeďovalo v severní části Spojených států (obr. 15), kde ve většině států tvoří majoritní skupinu obyvatelstva s podílem větším než 75 %. Další státy s vysokým podílem obyvatelstva bílé rasy se vyskytují na západní části USA.

Obyvatelstvo černé rasy se nejvíce soustřeďuje v jihovýchodní části Spojených států. Například ve státě Mississippi tvoří 37 % obyvatelstva. V severovýchodní části USA je to stát District of Columbia, kde je 47 % obyvatelstva černé rasy. Obyvatelstvo ve státě Louisiana je z 32 % tvořeno obyvatelstvem černé rasy. V celé západní části Spojených států a ve většině států na severovýchodě USA tvoří obyvatelstvo černé rasy minoritu s podílem do 15 %.

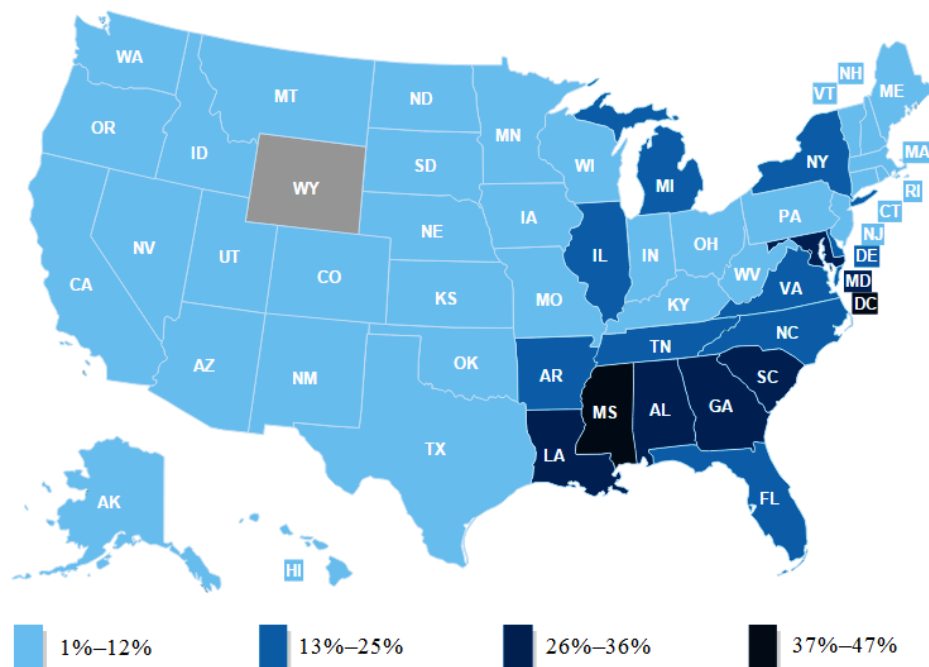
Hispanšské obyvatelstvo se nejvíce koncentruje u hranic s Mexikem, čili v jihozápadní části Spojených států. Ve státě Nové Mexiko je podíl obyvatel hispánského původu 44%. Texas tvoří také výrazná část obyvatelstva hispánského původu a to 41 %. Dále je Kalifornie s 39 % hispánského obyvatelstva a stát Arizona s 38 %. V žádném z amerických států netvoří obyvatelstvo černé rasy ani obyvatelé hispánského původu majoritní skupinu obyvatelstva. Ve dvou státech však počet příslušníků obou těchto etnických skupin tvoří dohromady nadpoloviční většinu. Stát Texas s 55% podílem a stát District of Columbia s 56% podílem.

Obr. 15: Podíl obyvatelstva bílé rasy, USA, 2013, v procentech

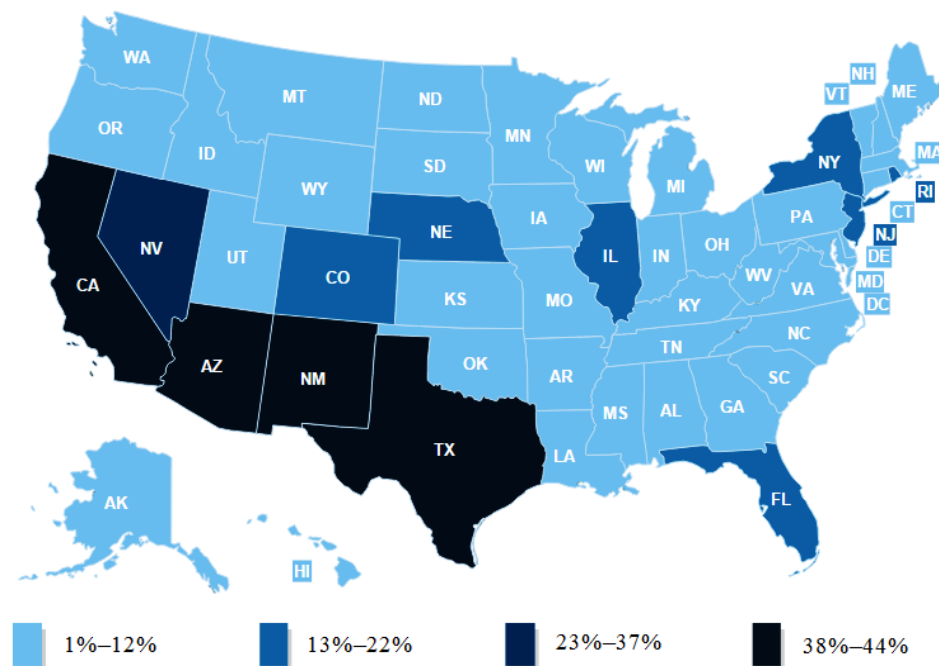
Zdroj: Population Distribution by Race/Ethnicity, 2015.

Obr. 16: Podíl obyvatelstva černé rasy, USA, 2013, v procentech

Poznámka: Data za stát Wyoming (WY) nejsou dostupná.

Zdroj: Population Distribution by Race/Ethnicity, 2015.

Obr. 17: Podíl obyvatelstva hispánského původu, USA, 2013, v procentech

Zdroj: Population Distribution by Race/Ethnicity, 2015.

5.4.2. Průměrný věk matky při narození dítěte podle států USA

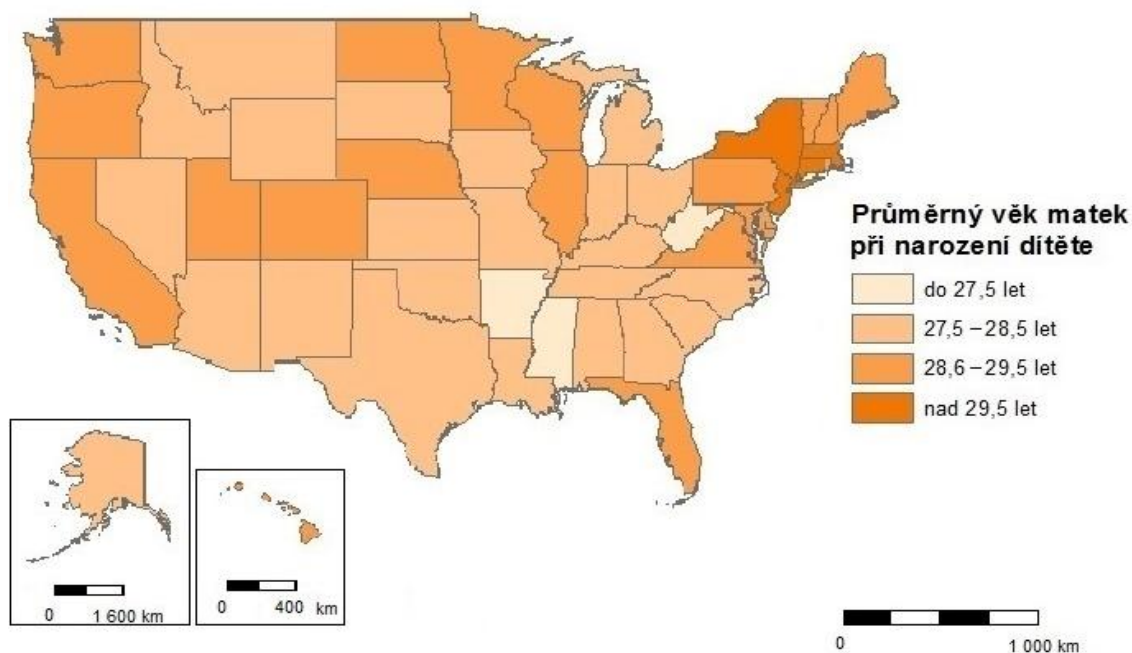
Co se týče diferenciací průměrného věku matky při porodu podle států USA (obr. 18), ženy s nejnižším průměrným věkem při narození dítěte žily v roce 2012 ve státech Mississippi, Západní Virginie a Arkansas. Sousední státy Mississippi a Arkansas se nachází na jihu USA, zatímco Západní Virginie leží na severozápadě Spojených států amerických. V roce 2012 měly ženy ve všech třech zmíněných zemích průměrný věk při narození dítěte pod hodnotou 27 let. Na druhé straně škály průměrného věku žen při narození dítěte se nachází státy Massachusetts, District of Columbia, Connecticut a New Jersey, kde ženy průměrně rodí děti nad hranicí třiceti let. Státy se nacházejí na severozápadním pobřeží USA a jedná se o jedny z nejmenších států amerického území.

Existují souvislosti mezi vyspělostí státu v roce 2012, přesněji řečeno mezi výškou HDP v dolarech na osobu v jednotlivých státech USA a mezi výškou příjmu na obyvatele a průměrným věkem matky při narození dítěte. Při porovnání žebříčku podle průměrného věku matky při narození dítěte a výškou HDP na osobu Spojených států můžeme konstatovat, že první tři státy s nejnižším průměrným věkem matky při narození dítěte se řadí mezi prvních pět států s nejnižším HDP na osobu v roce 2012 v USA. Porovnání druhé strany žebříčku průměrného věku matky při narození dítěte s výškou HDP na osobu také naznačuje souvislosti. Massachusetts, stát s nejvyšším průměrným věkem matky při narození, se řadí na šesté místo v pořadí podle nejvyššího HDP na osobu v USA v roce 2012. District of Columbia, s druhým nejvyšším průměrným věkem matky při narození dítěte (30,15 roku), má nejvyšší příjem na osobu ze všech států USA v roce 2012. Třetí Connecticut, s průměrným věkem matky při

narození dítěte 30,06 roku, má čtvrtý nejvyšší příjem na osobu ze států USA v roce 2012 (Broad Growth Across States in 2014, 2015).

Porovnání pořadí států USA podle výšky příjmu na obyvatele s pořadím států podle průměrného věku matky při narození dítěte naznačuje vzájemné souvislosti dvou ukazatelů. Příklady uvedu na státech s nejnižším a nejvyšším průměrným věkem matky při porodu. Stát Mississippi, s průměrným věkem žen při narození dítěte 26,64 roku v roce 2012, se řadí na šesté místo v žebříčku států USA podle nejnižšího příjmu na obyvatele v tentýž rok. Druhý stát, Západní Virginie s průměrným věkem matky při narození dítěte 26,80 roku v roce 2012, má osmý nejnižší příjem na obyvatele mezi státy USA. Na opačné straně měřítka existuje souvislost mezi pořadím států podle nejvyššího průměrného věku matky při narození dítěte a nejvyššího příjmu na osobu v roce 2012. První tři státy s nejvyšším průměrným věkem matky při narození dítěte v roce 2012, jmenovitě Massachusetts, District of Columbia a Connecticut se umístily mezi prvními pěti státy podle nejvyššího příjmu na osobu ve Spojených státech v roce 2012 (State Personal Income: First Quarter 2015, 2015).

Obr. 18: Průměrný věk matky při narození dítěte podle států USA, 2012

Zdroj: NVSR, 2013; vlastní zpracování.

Kapitola 6

Závěr

V bakalářské práci jsem si položila za cíl zanalyzovat vývoj plodnosti Spojených států amerických od 20. století téměř do současnosti. Zpracovala jsem analýzu pomocí demografických ukazatelů. Při analýze úhrnné plodnosti od třicátých let dvacátého století jsem narazila na různé trendy v jejím vývoji. Na počátku období dosahovala úhrnná plodnost hodnot pod hranicí prosté reprodukce, v období od druhé světové války do počátku sedmdesátých let nastal velký nárůst průměrného počtu dětí na jednu ženu a po celou dobu se držel nad hranicí prosté reprodukce. Od sedmdesátých let nikdy úhrnná plodnost nedosáhla tak vysokých hodnot jako v předchozím období. Nicméně se Spojené státy řadí mezi vyspělé státy s vyšší hodnotou úhrnné plodnosti.

Na začátku práce jsem si položila otázku, zdali a jak výrazně se liší vývoj a hodnoty úhrnné plodnosti mezi jednotlivými rasami či etnickými skupinami. Při analýze tohoto ukazatele jsem zjistila, že se hodnoty liší, i v minulosti lišily, relativně hodně. Úhrnná plodnost za celé Spojené státy i za obyvatele černé i bílé rasy je v současnosti pod hranicí prosté reprodukce. Etnická skupina Hispánců má však hodnotu úhrnné plodnosti poněkud vyšší. Celé sledované období se průměrný počet dětí na jednu ženu hispánského původu držel nad hranicí prosté reprodukce.

Analýza míry plodnosti podle věku ukázala, že dochází k odkládání mateřství do vyššího věku a také ke snižování intenzity plodnosti. Situace je různá pro všechny vybrané etnické a rasové skupiny obyvatel. Obyvatelstvo s hispánským původem má dlouhodobě nejvyšší intenzitu plodnosti.

Při studiu průměrného věku matky při narození dítěte jsem také narazila na výrazné změny v jeho vývoji. Často dochází k výkyvům. Od třicátých let dvacátého století docházelo k poklesu průměrného věku matky při porodu s výjimkou jeho růstu v období druhé světové války. Od sedmdesátých let dvacátého století má trend průměrného věku matky při narození dítěte rostoucí charakter. Od devadesátých let je vývoj průměrného věku matky při narození dítěte obdobné povahy pro ženy černé i bílé rasy i pro ženy hispánského původu. Tendence je rostoucí až do současných let. Nejnížší průměrný věk při porodu mají ženy černé rasy, nejvyšší pak Hispánky.

Při analýze úrovně plodnosti z hlediska regionální diferenciaci jsem došla k zjištění, že Spojené státy americké jsou velice heterogenní. Je spojitost mezi rasovým/etnickým rozmístěním obyvatelstva a intenzitou plodnosti. Například ve státech u hranic s Mexikem, kde

je tradičně vysoký podíl obyvatel hispánského původu, mají ženy vyšší intenzitu plodnosti. Průměrný věk matky při narození dítěte je také regionálně diferencován. Zkoumala jsem souvislost mezi pořadím států podle výšky hrubého domácího produktu na osobu a podle příjmu na osobu s pořadím států podle průměrného věku matky při narození dítěte resp. podle úhrnné plodnosti. Analyzovaná data nasvědčují tomu, že pravděpodobně existuje souvislost mezi hodnotou průměrného věku matky s výškou HDP na osobu a příjmem na osobu. Státy s nízkým průměrným věkem matky při narození dítěte často mají nižší HDP na osobu a nižší příjem na osobu ve srovnání s ostatními státy. Naopak státy s vyšším průměrným věkem mají obvykle jeden z nejvyšších HDP na osobu a příjmů na obyvatele.

Téma úrovně plodnosti ve Spojených státech amerických bude i nadále aktuální z důvodu dynamického vývoje intenzity migrace, jež ovlivňuje vývoj plodnosti. Otázkou následujících let je, zdali klesne úroveň plodnosti amerických žen na úroveň plodnosti žen v jiných vyspělých zemích.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BUTKAJ, Martin. Komparace světových hospodářských krizí. Brno, 2010. Diplomová práce. Masarykova univerzita.
- GREENWOOD, Jeremy a Ananth SESHADRI. The U.S. Demographic Transition. *American Economic Review*. 2002, 92(2): 153-159. DOI: 10.1257/000282802320189168. ISSN 0002-8282.
- GREGORY, Derek, Ron JOHNSTON, PRATT, WATTS a WHATMORE. The dictionary of human geography. 5th ed. Malden, MA: Wiley-Blackwell, 2009, xvi, 1052 s. ISBN 978-140-5132-886. Dostupné také z: <http://www.univpgri-palembang.ac.id/perpus-fkip/Perpustakaan/Geography/Kamus%20Geografi/Kamus%20Geografi%20Manusia.pdf>.
- HANSON, Gordon H. Illegal Migration from Mexico to the United States. *The Journal of Economic Literature*. Menasha: The American Economic Association, 2006, 44(4). Dostupné také z: <http://ilar.ucsd.edu/assets/022/8795.pdf>.
- HOBBS, Frank a Nicole STOOPS. Demographic Trends in the 20th Century: Census 2000 Special Reports. U.S. Census Bureau, 2002. Dostupné také z: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED477270.pdf>.
- KALIBOVÁ, Květa. Úvod do demografie. Praha: Karolinum, 2001, 52 s. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 80-246-0222-9.
- KLEIN, Herbert S. A population history of the United States. New York: Cambridge University Press, 2004, xiv, 300 p. ISBN 0-521-78268-6.
- KOHLER, Hans-Peter, Francesco C. BILLARI a Jose Antonio ORTEGA. The Emergence of Lowest-Low Fertility in Europe During the 1990s. *Population and Development Review*. 2002, 28(4): 641-680. DOI: 10.1111/j.1728-4457.2002.00641.x.
- LESTHAEGE, R. J. a L. NEIDERT. 2006. The Second Demographic Transition in the United States: Exception or Textbook Example? *Population and Development Review*. 32(4).

- MANKIW, a David N. WEIL. The Baby Boom, the Baby Bust and the Housing Market. *Regional science and urban economics*. Amsterdam: Elsevier, etc, 1989, (19). ISSN 0166-0462. Dostupné také z:
http://scholar.harvard.edu/files/mankiw/files/baby_boom.pdf.
- PAVELKA, Tomáš. Makroekonomie: základní kurz. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2006, 277 s. ISBN 80-867-3002-6.
- PAVLÍK, Zdeněk, Jitka RYCHTAŘÍKOVÁ a Alena ŠUBRTOVÁ. Základy demografie. Praha: Academia Praha, 1986.
- PAVLÍK, Zdeněk a Květa KALIBOVÁ. Mnohojazyčný demografický slovník: český svazek. Praha: Česká demografická společnost, 2005, 182 s. *Acta demographica*, XV. ISBN 80-239-4864-4.
- PISON, Gilles. Population trends in the United States and Europe: similarities and differences. *Population & Societies*. 2008, č. 446. DOI: 01847783. Dostupné také z:
https://www.ined.fr/fichier/s_rubrique/19114/pesa446.en.pdf.
- RALEY, R. K. Increasing Fertility in Cohabiting Unions: Evidence for the Second Demographic Transition in the United States? *Demography*. 2001, 38(1). Dostupné také z:
http://www.jstor.org/stable/3088288?seq=1#page_scan_tab_contents.
- RYCHTAŘÍKOVÁ, Jitka. Populační vývoj České republiky 2001 - 2006. Praha: Demoart, 2007, s. 79-93. ISBN 9788086561776.
- ŠÍDLO, Luděk, Jiřina KOCOURKOVÁ a Martin NOVÁK. Evropská unie a Spojené státy americké - podobnosti a odlišnosti ve vývoji plodnosti. *Geografické rozhledy*. 2013, 23(2).

SEZNAM DATOVÝCH ZDROJŮ

Broad Growth Across States in 2014. U.S. Department of Commerce: Bureau of Economic Analysis [online]. 2015 [cit. 2015-06-10]. Dostupné z: http://www.bea.gov/newsreleases/regional/gdp_state/gsp_newsrelease.htm.

MIGRATION POLICY INSTITUTE. U.S. Immigration Trends. MPI [online]. 2015 [cit. 2015-06-12]. Dostupné z: <http://www.migrationpolicy.org/programs/data-hub/us-immigration-trends>.

NCHS DATA BRIEF. Recent Declines in Nonmarital Childbearing in the United States. Centers for Disease Control and Prevention. 2014, (162). Dostupné také z: <http://www.cdc.gov/nchs/data/databriefs/db162.pdf>.

NCHS URBAN–RURAL CLASSIFICATION SCHEME FOR COUNTIES,. Vital and Health Statistics. Centers for Disease Control and Prevention. 2012, (154). Dostupné také z: http://www.cdc.gov/nchs/data/series/sr_02/sr02_154.pdf.

NVSR. National Vital Statistics Reports: Births: Final Data for 2012. Centers for Disease Control and Prevention [online]. 2013, 62(09) [cit. 2015-04-16]. Dostupné z: http://www.cdc.gov/nchs/data/nvsr/nvsr62/nvsr62_09.pdf.

NVSR. National Vital Statistics Reports: Deaths: Preliminary Data for 2011. Centers for Disease Control and Prevention [online]. 2012, 61(06) [cit. 2015-04-16]. Dostupné z: http://www.cdc.gov/nchs/data/nvsr/nvsr61/nvsr61_06.pdf.

NVSR. National Vital Statistics Reports: Mean Age of Mother, 1970–2000. Centers for Disease Control and Prevention [online]. 2002, 51(01) [cit. 2015-04-16]. Dostupné z: http://www.cdc.gov/nchs/data/nvsr/nvsr51/nvsr51_01.pdf.

Population Distribution by Race/Ethnicity. The Henry J. Kaiser Family Foundation [online]. 2015 [cit. 2015-07-5]. Dostupné z: <http://kff.org/other/state-indicator/distribution-by-raceethnicity/#map>.

State Personal Income: First Quarter 2015. U.S. Department of Commerce: Bureau of Economic Analysis [online]. 2015 [cit. 2015-06-10]. Dostupné z:
http://www.bea.gov/newsreleases/regional/spi/sqpi_newsrelease.htm.

The Human Fertility Database. United States of America [online]. 2013 [cit. 2015-05-08].
Dostupné z: <http://www.humanfertility.org/cgi-bin/country.php?country=USA&tab=si&t1=1&t2=2>.

World Fertility Data 2012. United Nations: Population Division [online]. 2013 [cit. 2015-05-15]. Dostupné z:
<http://www.un.org/en/development/desa/population/publications/dataset/fertility/wfd2012.shtml>.

PŘÍLOHY

Příloha 1: Úhrnná plodnost v USA, 1933–2010

<i>Rok</i>	<i>Úhrnná plodnost</i>	<i>Rok</i>	<i>Úhrnná plodnost</i>	<i>Rok</i>	<i>Úhrnná plodnost</i>	<i>Rok</i>	<i>Úhrnná plodnost</i>
1933	2,01	1953	3,37	1973	1,87	1992	2,04
1934	2,07	1954	3,49	1974	1,83	1993	2,02
1935	2,04	1955	3,54	1975	1,77	1994	2,00
1936	2,01	1956	3,65	1976	1,74	1995	1,98
1937	2,04	1957	3,74	1977	1,78	1996	1,98
1938	2,09	1958	3,69	1978	1,75	1997	1,97
1939	2,05	1959	3,69	1979	1,80	1998	2,00
1940	2,11	1960	3,67	1980	1,82	1999	2,01
1941	2,23	1961	3,63	1981	1,81	2000	2,05
1942	2,47	1962	3,48	1982	1,81	2001	2,03
1943	2,57	1963	3,35	1983	1,78	2002	2,02
1944	2,44	1964	3,22	1984	1,79	2003	2,05
1945	2,38	1965	2,93	1985	1,84	2004	2,06
1946	2,83	1966	2,71	1986	1,84	2005	2,06
1947	3,16	1967	2,56	1987	1,87	2006	2,11
1948	3,01	1968	2,47	1988	1,92	2007	2,12
1949	3,02	1969	2,46	1989	2,00	2008	2,07
1950	3,02	1970	2,46	1990	2,07	2009	2,00
1951	3,20	1971	2,27	1991	2,06	2010	1,93
1952	3,30	1972	2,01				

Zdroj: HFD,2013; vlastní výpočty.

Příloha 2: Průměrný věk matky při narození dítěte podle pořadí, USA, 1933–2010

Rok	Průměrný věk matky celkem	Pořadí narozených				
		První	Druhé	Třetí	Čtvrté	Páté a vyšší
1933	27,97	23,32	26,00	28,15	30,00	34,49
1934	27,84	23,30	26,06	28,16	29,96	34,45
1935	27,71	23,36	26,12	28,22	29,96	34,43
1936	27,60	23,49	26,07	28,21	29,93	34,37
1937	27,44	23,52	26,05	28,14	29,91	34,28
1938	27,36	23,61	26,12	28,10	29,88	34,26
1939	27,33	23,72	26,17	28,08	29,86	34,15
1940	27,28	23,88	26,22	27,98	29,63	33,97
1941	27,13	23,91	26,31	28,02	29,64	33,87
1942	26,98	24,00	26,41	28,10	29,64	33,82
1943	27,18	23,97	26,56	28,28	29,74	33,74
1944	27,46	23,96	26,83	28,47	29,83	33,69
1945	27,74	24,03	27,25	28,97	30,14	33,78
1946	27,31	24,20	26,90	28,90	30,13	33,65
1947	26,84	23,82	26,69	28,77	30,21	33,62
1948	26,69	23,49	26,26	28,46	30,04	33,42
1949	26,64	23,39	26,03	28,18	29,79	33,25
1950	26,65	23,27	26,00	28,02	29,68	33,12
1951	26,56	23,11	25,95	27,96	29,54	32,96
1952	26,62	23,09	25,91	28,01	29,49	32,77
1953	26,57	22,93	25,75	27,98	29,48	32,57
1954	26,54	22,81	25,66	27,90	29,46	32,42
1955	26,50	22,72	25,47	27,81	29,40	32,28
1956	26,40	22,55	25,30	27,67	29,29	32,18
1957	26,37	22,47	25,16	27,56	29,26	32,09
1958	26,35	22,43	25,00	27,43	29,15	31,98

Zdroj: HFD, 2013; vlastní výpočty.

Příloha 2: Průměrný věk matky při narození dítěte podle pořadí, USA, 1933–2010 - pokračování

Rok	Průměrný věk matky celkem	Pořadí narozených				
		První	Druhé	Třetí	Čtvrté	Páté a vyšší
1959	26,35	22,36	24,87	27,29	29,07	31,95
1960	26,36	22,32	24,82	27,18	28,99	31,89
1961	26,41	22,28	24,79	27,17	28,93	31,87
1962	26,41	22,24	24,73	27,10	28,90	31,83
1963	26,44	22,24	24,76	27,17	28,99	31,92
1964	26,51	22,38	24,82	27,27	29,12	32,05
1965	26,52	22,38	24,91	27,42	29,29	32,27
1966	26,39	22,39	24,96	27,55	29,48	32,50
1967	26,31	22,36	25,00	27,63	29,63	32,66
1968	26,22	22,51	25,12	27,69	29,70	32,84
1969	26,14	22,46	25,21	27,73	29,74	32,87
1970	26,04	22,43	25,24	27,75	29,79	32,94
1971	25,99	22,45	25,28	27,75	29,82	33,08
1972	25,89	22,42	25,46	27,90	29,97	33,35
1973	25,81	22,48	25,56	27,97	30,07	33,52
1974	25,75	22,66	25,62	27,99	30,13	33,61
1975	25,77	22,77	25,71	28,04	30,14	33,73
1976	25,85	22,96	25,84	28,13	30,15	33,72
1977	25,89	23,09	25,92	28,17	30,19	33,71
1978	25,93	23,25	26,05	28,19	30,11	33,62
1979	25,97	23,35	26,16	28,25	30,12	33,57
1980	25,98	23,44	26,24	28,28	30,09	33,42
1981	26,06	23,60	26,36	28,37	30,09	33,31
1982	26,13	23,71	26,46	28,43	30,13	33,22
1983	26,21	23,82	26,59	28,47	30,12	33,10
1984	26,30	23,95	26,74	28,54	30,07	32,99

Zdroj: HFD, 2013; vlastní výpočty.

Příloha 2: Průměrný věk matky při narození dítěte podle pořadí, USA, 1933–2010 - dokončení

Rok	Průměrný věk matky celkem	Pořadí narozených				
		První	Druhé	Třetí	Čtvrté	Páté a vyšší
1985	26,35	24,02	26,83	28,57	30,10	32,85
1986	26,42	24,12	26,93	28,61	30,03	32,75
1987	26,50	24,24	27,02	28,66	30,00	32,59
1988	26,55	24,31	27,07	28,68	29,94	32,43
1989	26,54	24,31	27,09	28,66	29,85	32,21
1990	26,56	24,33	27,12	28,65	29,80	32,09
1991	26,52	24,27	27,11	28,62	29,77	31,97
1992	26,58	24,34	27,15	28,65	29,77	31,96
1993	26,64	24,36	27,27	28,80	29,91	32,01
1994	26,71	24,39	27,40	28,98	30,08	32,12
1995	26,81	24,50	27,52	29,11	30,23	32,31
1996	26,93	24,66	27,58	29,13	30,26	32,31
1997	27,04	24,81	27,63	29,16	30,28	32,34
1998	27,14	24,91	27,70	29,17	30,30	32,37
1999	27,25	25,04	27,81	29,22	30,34	32,41
2000	27,39	25,20	27,92	29,31	30,42	32,45
2001	27,53	25,33	28,04	29,42	30,50	32,52
2002	27,67	25,49	28,19	29,51	30,56	32,55
2003	27,83	25,70	28,34	29,64	30,67	32,59
2004	27,90	25,73	28,41	29,74	30,73	32,64
2005	27,94	25,71	28,47	29,79	30,83	32,68
2006	27,91	25,65	28,44	29,81	30,86	32,72
2007	27,95	25,66	28,48	29,86	30,93	32,79
2008	28,02	25,73	28,54	29,95	31,02	32,85
2009	28,15	25,86	28,65	30,06	31,13	32,97
2010	28,33	26,06	28,84	30,20	31,26	33,10

Zdroj: HFD, 2013; vlastní výpočty.

Příloha 3: Průměrný věk matky při narození dítěte podle států USA, 2012

<i>Stát</i>	<i>Průměrný věk</i>	<i>Stát</i>	<i>Průměrný věk</i>
<i>Alabama</i>	<i>27,21</i>	<i>Mississippi</i>	<i>26,64</i>
<i>Aljaška</i>	<i>28,29</i>	<i>Missouri</i>	<i>27,91</i>
<i>Arizona</i>	<i>28,10</i>	<i>Montana</i>	<i>28,25</i>
<i>Arkansas</i>	<i>26,81</i>	<i>Nebraska</i>	<i>28,64</i>
<i>Colorado</i>	<i>29,04</i>	<i>Nevada</i>	<i>28,18</i>
<i>Connecticut</i>	<i>30,06</i>	<i>New Hampshire</i>	<i>29,45</i>
<i>Delaware</i>	<i>28,79</i>	<i>New Jersey</i>	<i>30,04</i>
<i>District of Columbia</i>	<i>30,15</i>	<i>New York</i>	<i>29,94</i>
<i>Florida</i>	<i>28,57</i>	<i>Nové Mexiko</i>	<i>27,26</i>
<i>Georgia</i>	<i>27,98</i>	<i>Ohio</i>	<i>28,09</i>
<i>Havaj</i>	<i>29,18</i>	<i>Oklahoma</i>	<i>27,02</i>
<i>Idaho</i>	<i>28,01</i>	<i>Oregon</i>	<i>28,90</i>
<i>Illinois</i>	<i>28,99</i>	<i>Pensylvánie</i>	<i>28,98</i>
<i>Indiana</i>	<i>27,78</i>	<i>Rhode Island</i>	<i>29,45</i>
<i>Iowa</i>	<i>28,46</i>	<i>Severní Dakota</i>	<i>28,53</i>
<i>Jižní Dakota</i>	<i>28,07</i>	<i>Severní Karolína</i>	<i>28,06</i>
<i>Jižní Karolína</i>	<i>27,65</i>	<i>Tennessee</i>	<i>27,37</i>
<i>Kalifornie</i>	<i>29,45</i>	<i>Texas</i>	<i>27,78</i>
<i>Kansas</i>	<i>28,09</i>	<i>Utah</i>	<i>28,78</i>
<i>Kentucky</i>	<i>27,16</i>	<i>Vermont</i>	<i>29,22</i>
<i>Louisiana</i>	<i>27,18</i>	<i>Virginie</i>	<i>29,14</i>
<i>Maine</i>	<i>28,56</i>	<i>Washington</i>	<i>29,10</i>
<i>Maryland</i>	<i>29,49</i>	<i>Wisconsin</i>	<i>28,88</i>
<i>Massachusetts</i>	<i>30,69</i>	<i>Wyoming</i>	<i>27,63</i>
<i>Michigan</i>	<i>28,47</i>	<i>Západní Virginie</i>	<i>26,80</i>
<i>Minnesota</i>	<i>29,40</i>		

Zdroj: NVSR, 2013; vlastní výpočty.

Příloha 4: Seznam států USA a jejich zkratk

<i>Stát</i>	<i>Zkratka</i>	<i>Stát</i>	<i>Zkratka</i>
<i>Alabama</i>	<i>AL</i>	<i>Mississippi</i>	<i>MS</i>
<i>Aljaška</i>	<i>AK</i>	<i>Missouri</i>	<i>MO</i>
<i>Arizona</i>	<i>AZ</i>	<i>Montana</i>	<i>MT</i>
<i>Arkansas</i>	<i>AR</i>	<i>Nebraska</i>	<i>NE</i>
<i>Colorado</i>	<i>CO</i>	<i>Nevada</i>	<i>NV</i>
<i>Connecticut</i>	<i>CT</i>	<i>New Hampshire</i>	<i>NH</i>
<i>Delaware</i>	<i>DE</i>	<i>New Jersey</i>	<i>NJ</i>
<i>District of Columbia</i>	<i>DC</i>	<i>New York</i>	<i>NY</i>
<i>Florida</i>	<i>FL</i>	<i>Nové Mexiko</i>	<i>NM</i>
<i>Georgia</i>	<i>GA</i>	<i>Ohio</i>	<i>OH</i>
<i>Havaj</i>	<i>HI</i>	<i>Oklahoma</i>	<i>OK</i>
<i>Idaho</i>	<i>ID</i>	<i>Oregon</i>	<i>OR</i>
<i>Illinois</i>	<i>IL</i>	<i>Pensylvánie</i>	<i>PA</i>
<i>Indiana</i>	<i>IN</i>	<i>Rhode Island</i>	<i>RI</i>
<i>Iowa</i>	<i>IA</i>	<i>Severní Dakota</i>	<i>ND</i>
<i>Jižní Dakota</i>	<i>SD</i>	<i>Severní Karolína</i>	<i>NC</i>
<i>Jižní Karolína</i>	<i>SC</i>	<i>Tennessee</i>	<i>TN</i>
<i>Kalifornie</i>	<i>CA</i>	<i>Texas</i>	<i>TX</i>
<i>Kansas</i>	<i>KS</i>	<i>Utah</i>	<i>UT</i>
<i>Kentucky</i>	<i>KY</i>	<i>Vermont</i>	<i>VT</i>
<i>Louisiana</i>	<i>LA</i>	<i>Virginie</i>	<i>VA</i>
<i>Maine</i>	<i>ME</i>	<i>Washington</i>	<i>WA</i>
<i>Maryland</i>	<i>MD</i>	<i>Wisconsin</i>	<i>WI</i>
<i>Massachusetts</i>	<i>MA</i>	<i>Wyoming</i>	<i>WY</i>
<i>Michigan</i>	<i>MI</i>	<i>Západní Virginie</i>	<i>WV</i>
<i>Minnesota</i>	<i>MN</i>		

Zdroj: Population Distribution by Race/Ethnicity, 2015; vlastní zpracování.